

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstoogmerk

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 1.000 fr. per jaar

Postrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, 2000 Antwerpen

DE WET VAN 24 APRIL 1970 BETREFFENDE DE ARBEIDSOVEREENKOMST VOOR DIENSTBODEN

Sinds lang werd gedacht aan een bijzondere wet betreffende een arbeidsovereenkomst voor het huispersoneel. Een wetsvoorstel dienaangaande werd neergelegd in 1922 en wederom in 1925 door senator Hallet, door Mevrouw Spaak in 1936, door senator Noël in 1938 en door Meijuffer Baers in 1939. Dit laatste voorstel werd in 1946 opnieuw ingediend en de Regering diende hetzelfde jaar eveneens een wetsontwerp in. Al deze voorstellen en ontwerpen zijn nooit verder geraakt dan in de parlementaire commissies. (Voor een uitgebreider overzicht zie F. Petitjean — Het statuut van de dienstboden — Arbeidsblad juli-augustus 1970)

Tijdens de parlementaire zitting 1965-1966 werd onder nummer 81/1 opnieuw een wetsvoorstel, ditmaal door de Heer Posson zonder succes ingediend. Het werd tijdens de zitting 1968-1969 op 27 mei 1969 terug neergelegd. Dit laatste wetsvoorstel Posson, dat het vertrekpunt is van de huidige wet werd over gans de lijn geamendeerd door de Regering bij dokument van 20 juni 1969 (stuk 369/2). Het volledig geamendeerd wetsvoorstel door de Regering dat eigenlijk een nieuw wetsontwerp geworden is, vormt werkelijk de basis van de huidige bijzondere wet betreffende het huispersoneel.

De Nationale Arbeidsraad had op 22 april 1965 een advies nr. 214 betreffende het probleem van de arbeidsovereenkomst voor dienstboden uitgebracht. Voor zijn advies had de raad het eerste wetsvoorstel Posson als basis genomen en had hieraan enkele wijzigingen naar vorm en inhoud voorgesteld. Het wetsontwerp van de Regering heeft ook enkele suggesties die in het advies van N.A.R. gemaakt werden overgenomen.

De verantwoording van de artikelen in de amendementen van de Regering die, zoals ik zegde eigenlijk een volledig nieuw wetsontwerp vormen, is niet veel meer dan een herhaling van de tekst van het artikel als zodanig.

Uit het verslag van de Kamercommissie van 20 november 1969 (stuk 396 n° 3) kunnen wij ook zeer weinig leren. Alleen stellen wij vast dat het wetsontwerp van de Regering met eenparigheid van stemmen in de commissie aangenomen werd. De bespreking in de Kamer op donderdag 29 november 1969 beslaat zeven en half bladzijden voor gans het ontwerp, nederlandse en franstalige tekst

van wetsontwerp inbegrepen en het ontwerp werd dezelfde dag aangenomen met 173 stemmen op de 174 leden die aan de stemming deelnamen. Het éne lid dat zich onthield had afgesproken met een lid dat afwezig was.

Het verslag van de Senaatscommissie van 19 maart 1970 stuk 278 beslaat een kleine acht bladzijden nederlands- en franstalige tekst van wetsontwerp in begrepen en ook hieruit kunnen wij zeer weinig leren aangaande de interpretatie van de wet.

In de commissie werden al de artikels met grote meerderheid goedgekeurd. Twee leden onthielden zich telkens of stemden tegen.

Gans de bespreking in de Senaat op 15 april 1970 beslaat een goede zes bladzijden en 's anderendaags 16 april in de namiddagzitting van de Senaat werd het wetsontwerp goedgekeurd met 115 stemmen op 136 aanwezige leden; 21 senatoren, namelijk de liberale groep van de Senaat hebben tegengestemd.

De P.V.V. groep heeft zijn negatieve stemming hoofdzakelijk gemotiveerd op grond dat de groep gekant is tegen afzonderlijke wetgevingen voor allerlei soorten van beroepen, in plaats van in de algemene wetgeving op de arbeidsovereenkomsten bijzondere regelen in te lassen die specifiek toepasselijk zijn voor het dienstpersoneel. Een andere reden is ook de moeilijkheden die voorzien worden voor de toepassing van de maatschappelijke zekerheid op het dienstpersoneel.

Dit alles om aan te tonen dat wanneer reeds van in 1922 wetsvoorstellen betreffende het huispersoneel gedaan werden doch die altijd in de lade bleven liggen, het wetsontwerp van 20 juni 1969 van de regering werkelijk door het parlement gevlogen is.

Het is niet mijn bedoeling de wet op de arbeidsovereenkomsten voor dienstboden hier volledig en artikelgewijze te behandelen, maar sommige artikelen ervan te onderzoeken en enkele problemen die de wet stelt, van naderbij te behandelen.

De lezer oordele zelf of het parlement niet beter had gedaan aan het wetsontwerp wat meer aandacht te besteden.

Begripsbepaling van dienstboden en arbeidsovereenkomst voor dienstboden. — Toepassingsgebied van de wet.

Toestand vóór de wet van 24 april 1970

Verscheidene wetten zijn reeds van toepassing gemaakt op de zogenaamde dienstboden. Het is het geval ten eerste met de wet van 1 juli 1963 betreffende de vergoeding voor sociale promotie; de wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon; de wet van 25 februari 1947 op de feestdagen en het koninklijk besluit nr. 40 van 24 oktober 1947 op de vrouwenarbeid.

In geen van deze wetten vindt men een definitie van het begrip dienstbode. Ieder van deze wetten wordt van toepassing verklaard op de werknemers in het algemeen en elke wet voegt er aan toe dat met werknemers *gelijkgesteld* worden de personen die *anders dan krachtens een arbeidsovereenkomst* arbeid verrichten onder het gezag van een ander persoon. Hiermede worden onder meer de dienstboden bedoeld.

De wet van 9 juli 1926 op de werkrechtscraden bepaalt de ook reeds in artikel 3 n° 11 dat de wet van toepassing is op de werklieden en dat met werklieden *gelijkgesteld* worden « de dienstboden en ander huispersoneel in dienst van de persoon van de werkgever of van zijn gezin ».

Bijgevolg werden de dienstboden beschouwd « anders dan krachtens een arbeidsovereenkomst » arbeid te verrichten voor een ander persoon maar werden zij *gelijkgesteld* met de gewone werknemers d.w.z. zij die door een arbeidsovereenkomst verbonden zijn, of nog de werknemers die arbeiden onder leiding, gezag en toezicht van een werkgever.

De gecoördineerde wetten op de kinderbijslag voor werknemers maken in artikel 13 en 86 ten eerste een duidelijk onderscheid tussen dienstboden en werkvrouwen zonder nochtans één van beide nader te bepalen. Het artikel maakt daarbij een onderscheid tussen de dienstboden die bestendig bij hun werkgever kost en inwonen genieten en de andere.

Op grond van het basisartikel 59 van de kinderbijslag voor werknemers moeten zowel de werkvrouwen als de dienstboden in elk geval gewoonlijk 4 uur per dag werk presteren om recht op kinderbijslag te hebben.

Anderzijds huldigt de wetgeving op de kinderbijslag in art. 7 het vermoeden dat er geen dienstcontract bestaat tussen familieleden en aanverwanten tot de derde graad inbegrepen.

Het K.B. van 28 november 1969 gewijzigd bij K.B. van 15 juni 1970 getroffen in uitvoering van de wet van 27 juni 1969 waarbij de wet van 28 december 1944 op de sociale zekerheid herzien wordt, bepaalt in artikel 5 dat de toepassing van de wet tot sommige stelsels van de sociale zekerheid, namelijk de verzekering geneeskundige zorgen, het rust- en overlevingspensioen en het jaarlijks verlof, beperkt wordt voor de arbeiders die een arbeidsovereenkomst voor dienstboden hebben « waarbij zij in hoofdzaak huishoudelijke handarbeid verrichten in verband met de huishouding van de werkgever of van zijn gezin ».

Artikel 16 van hetzelfde K.B. voegt hieraan toe dat de wet niet toepasselijk is op werknemers die gewoonlijk niet meer dan twee uren per dag arbeiden. En artikel 18 voorziet daarbij dat de wet niet toepasselijk is op de dienstboden die geen kost en inwonen genieten bij de werkgever, wanneer zij geen vier uur per dag bij dezelfde werkgever arbeiden noch 24 uren per week bij dezelfde of bij verscheidene werkgevers tewerkgesteld zijn.

Het K.B. n° 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust-

en overlevingspensioen voor werknemers bepaalt in artikel één dat de wet van toepassing is op al de arbeiders voor wie de wet op de sociale zekerheid van toepassing is.

Het K.B. van 21 december 1967 betreffende het algemeen reglement op het pensioen van de loontrekkende arbeiders getroffen in uitvoering van het K.B. nr. 50 van 24 oktober 1967 bepaalt in artikel 2 dat « het niet inwonend huispersoneel dat in totaal geen 24 uur prestaties levert per week in dienst van éénzelfde of van meerdere werkgevers en wiens prestatie geen 4 uur par dag bij éénzelfde werkgever bedraagt, niet onderworpen zijn aan de wetgeving op het pensioen van de loontrekkende arbeiders ».

Het artikel voegt er aan toe dat het verrichten van huishoudelijke arbeid bij bloed- of aanverwanten tot de derde graad inbegrepen vermoed wordt geen aanleiding te geven tot een dienstverhuuringscontract.

De wet van 9 augustus 1963 op de organisatie van de ziekteverzekering gewijzigd bij de wet van 27 juni 1969 bepaalt in artikel 22 eenvoudig dat de wet bij koninklijk besluit ook van toepassing kan gemaakt worden op de dienstboden voor dewelke het koninklijk besluit n° 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers toepasselijk is.

Zoals wij gezien hebben is de wet op de ziekteverzekering, doch alleen het stelsel van de geneeskundige verzorging, nochtans van toepassing gemaakt op de sommige dienstboden bij het K.B. vn 28 november 1969 genomen in uitvoering van de wet van 27 juni 1969 betreffende de sociale zekerheid.

Het K.B. van 20 september 1945 maakt bij artikel 1 de wetten betreffende de vergoeding der schade voortvloeiende uit *arbeidsongevallen* toepasselijk op « dienstboden, huispersoneel en loontrekkende meiden en knechten ».

Begripsbepaling in de wet van 24 april 1970

Tot nog toe was het begrip dienstbode en arbeidsovereenkomst voor dienstboden juridisch niet of slechts zeer vaag omschreven. Maar iedereen wist wat bedoeld werd met het woord dienstbode in de betekenis van meid en knecht en iedereen wist wat een werkvrouw is en iedereen maakte het onderscheid tussen beide.

De wet van 24 april 1970 op de arbeidsovereenkomst voor dienstboden geeft in artikel één de volgende bepaling van het begrip dienstbode en arbeidsovereenkomst voor dienstboden: « de arbeidsovereenkomst voor dienstboden is de overeenkomst waarbij een werknemer, de dienstbode zich verbindt tegen loon en onder gezag, leiding en toezicht van een werkgever, in hoofdzaak huishoudelijke handarbeid te verrichten in verband met de huishouding van de werkgever of van zijn gezin ».

Dezelfde bepaling vinden wij wel terug in het K.B. van 3 maart 1965 waarbij de wet van 6 juli 1964 betreffende de zondagrust van toepassing gemaakt wordt op de dienstboden. Maar deze bepaling werd tot nog toe niet nader omschreven of uitgelegd.

In het verslag van de Kamer, stuk 396 n° 3 van 20 november 1969, blz. 5 wordt nader bepaald dat de overeenkomst de kontrakterende partijen verbindt tot een prestatie die bestaat uit de betaling door de werkgever van een bezoldiging hetzij uitsluitend in geld, of in geld en in natura zonder dat zij uitsluitend in natura mag zijn en het uitvoeren door de dienstbode van een werk dat in hoofdzaak handarbeid is. Dit werk, gaat het verslag verder, moet bovendien als zodanig door de arbeider rechtstreeks en hoofdzakelijk ten laste van de werkgever of van zijn gezin en niet van een nijverheids-, handels- of landbouwonderneming worden uitgevoerd.

In de senaatscommissie werd aan de Minister van te-

werkstelling de vraag gesteld nadere uitleg te geven nopens de schoonmaaksters die slechts één of twee dagen per week prestaties leveren. De Minister verklaarde dat het ontwerp van toepassing is zelfs voor de schoonmaaksters die slechts een halve dag per week presteren.

Nog op de vraag of de wet van toepassing zou zijn op de personen die zich in een huishouding uitsluitend met de verzorging van de kinderen bezighouden antwoordde de Minister eveneens bevestigend. (Senaatsverslag van 19 maart 1970 n° 278, blz. 3 en 4).

Toepassingsgebied van de wet

Het staat dus vast dat de wet op de arbeidsovereenkomst voor dienstboden toepasselijk is op de personen die vroeger in de dagelijkse omgang meid en knecht genoemd werden en ook op de werkvrouwen hoe weinig aantal uren zij ook werken en dat de wet bv. ook van toepassing is op baby-sitters enz.

Maar uit alles wat voorafgaat dienen nog andere gevolgtrekkingen te worden gedaan.

Ten eerste, vermits thans wettelijk vastgesteld is dat de dienstboden een arbeidsovereenkomst hebben en deze zelfs in een bijzondere wet gereguleerd wordt, is de bepaling in de verscheidene wetten die wij opgesomd hebben en waar de arbeidsverhoudingen van de dienstboden « gelijkgesteld » worden met de gewone arbeidsovereenkomst, van geen waarde meer en is zij, ten minste wat de dienstboden betreft, zonder betekenis. Deze wetten zijn op de dienstboden zonder meer van toepassing en een gelijkstelling is niet meer nodig.

Ten tweede, alhoewel het allemaal zeer ingewikkeld, verward en met onmogelijke verwijzingen van de ene artikels naar de andere en van de ene wet naar de andere uitgedrukt is, komt het er praktisch op neer dat het kinderbijslagstelsel, het stelsel van ziekte, invaliditeit, afdeling geneeskundige verzorging, het pensioenstelsel en de regeling voor het jaarlijks verlof in principe van toepassing zijn op de dienstboden d.w.z. inwonend en niet inwonend huispersoneel en werkvrouwen, maar dat het niet inwonend huispersoneel en werkvrouwen van deze stelsels van de sociale zekerheid niet genieten indien zij geen vier uren per dag bij dezelfde werkgever arbeiden noch 24 uren per week bij dezelfde of verscheidene werkgevers tewerkgesteld zijn.

Alleen de wet op de arbeidsongevallen maakt hierop een uitzondering. De wet is algemeen van toepassing en bijgevolg ook toepasselijk bv. op werkvrouwen die slechts een half uur of minder per dag of zelfs niet dagelijks zouden presteren.

Ten derde, de wet van 24 april 1970 betreffende de arbeidsovereenkomst voor dienstboden is algemeen opgevat en stelt geen vermoeden in dat het verrichten van huishoudelijke arbeid bij bloed- of aanverwanten tot een zekere graad, de derde graad gewoonlijk, geen arbeidsovereenkomst is. Wanneer bv. een jongere broer of zuster een paar uren zijn of haar neefjes komt oppassen omdat vader en moeder, zijn of haar oudere broer en schoon-zuster, een avondje uit zijn, stelt zich de vraag of men niet met een arbeidsovereenkomst voor dienstboden te doen heeft. Het is immers mogelijk. Het niet instellen van dit vermoeden is voorzeker een leemte in de wet.

Het vermoeden is wel ingesteld voor het kinderbijslagstelsel, het pensioenstelsel en de ziekte-invaliditeit, zodat bloed- of aanverwanten tot de derde graad van een werkgever die een arbeidsovereenkomst voor dienstboden met deze laatste voorwenden van deze stelsels van de sociale zekerheid toch niet kunnen genieten te zij, voor zoveel de respectieve wetgeving het toelaat, het tegenbewijs van dit vermoeden leveren.

De vorm van de overeenkomst

De arbeidsovereenkomst voor dienstboden voor onbepaalde duur moet niet schriftelijk opgesteld worden.

Vermits in artikel 2 bepaald wordt dat de Koning een model van geschreven arbeidsovereenkomst voor dienstboden kan opmaken zou verwarring kunnen ontstaan en zou kunnen verondersteld worden dat de arbeidsovereenkomst voor dienstboden in elk geval schriftelijk moet opgesteld worden. Het blijkt nochtans uit de bespreking van artikel 2 in de Kamercommissie (verslag 396, n° 3, blz. 5) dat de arbeidsovereenkomst voor dienstboden voor onbepaalde duur niet schriftelijk moet opgesteld worden. Het blijkt ook a contrario uit de bepaling van artikel 5 waar gezegd wordt dat de arbeidsovereenkomst voor een bepaalde tijd wel bij geschrift moet aangegaan worden. Het blijkt ook nog uit artikel 8 waar bepaald wordt dat bij onts'entenis van geschrift het getuigenbewijs toegelaten is ongeacht de waarde van het geschil.

Ten slotte bepaalt artikel 6 dat wanneer de partijen de uitvoering van de arbeidsovereenkomst voortzetten na het verstrijken van de termijn ingeval van een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd, zij geacht worden de verbintenis voor een onbepaalde tijd te willen vernieuwen. Hieruit moet ook afgeleid worden dat de arbeidsovereenkomst voor dienstboden voor onbepaalde tijd niet schriftelijk moet aangegaan worden.

Meteen heb ik reeds gezegd dat de arbeidsovereenkomst voor dienstboden voor een bepaalde tijd wel schriftelijk moet vastgesteld worden. De arbeidsovereenkomst voor dienstboden voor een bepaald werk moet eveneens schriftelijk vastgesteld worden. Indien deze arbeidsovereenkomsten niet schriftelijk vastgesteld zijn, worden zij wettelijk beschouwd als arbeidsovereenkomsten voor onbepaalde tijd (art. 5).

Wij hebben gezien dat de wet ook van toepassing is op de werkvrouwen enz. en bv. op baby-sitters die slechts één of een paar uren presteren of die slechts éénmaal hun diensten verlenen.

Op grond van deze bepaling moet bijgevolg ook in deze gevallen een schriftelijke arbeidsovereenkomst opgesteld worden. Wanneer men bv. voor een avondje uit een baby-sitter vraagt moet dus een schriftelijke overeenkomst opgesteld worden. Hetzelfde kan ook waar zijn wanneer een familielid bij een of ander gelegenheid een handje komt toesteken want de wet is algemeen en stelt geen vermoeden in waarbij het verrichten van huishoudelijke arbeid bij bloed- of aanverwanten geen arbeidsovereenkomst is.

Men heeft reeds veel propaganda gemaakt om de studenten als thuiswachter of baby-sitter te gebruiken en hen aldus wat zakgeld te laten verdienen. In deze omstandigheden zal iedereen veel minder geneigd zijn nog iemand en bv. studenten voor een bepaald werkje of een bepaalde duur aan 't werk te zetten en dit tot zijn eigen verveling en schade voor de student.

De wet eenvoudig niet toepassen, hem als een dode letter aanzien? Maar wanneer men op iemand onhandelbaars valt en geen schriftelijke overeenkomst opmaakt, dan kan deze de overeenkomst voor onbepaalde tijd inroepen en o.m. onmiddellijk beroep doen op de opzegging of opzeggingsvergoeding zoals wij hierna zullen zien.

De bepaling van art. 5 stemt eigenlijk overeen met de bepaling van artikel 5bis van de gewone wet op de arbeidsovereenkomst. Maar dit artikel 5bis voegt er aan toe dat de schriftelijke vaststelling van de arbeidsovereenkomst voor een bepaalde tijd of voor een bepaald werk niet vereist is in bedrijfstakken en voor kategoriën van werklieden waarvoor die vorm van arbeidsovereenkomst

door het paritair comité toegestaan is of met het gebruik overeenstemt.

Men had er beter aan gedaan deze bepaling van art. 5 bis van de gewone wet op de arbeidsovereenkomst ook over te nemen en aldus aan het paritair comité voor de dienstboden toe te laten deze materie te regelen. Dit paritair comité bestaat nog niet, maar de Minister van Tewerkstelling heeft in een bericht in het staatsblad van 18 november 1970 reeds zijn voornemen ter kennis gebracht een paritair comité voor de dienstboden op te richten.

De proeftijd en de opzeg tijdens de proeftijd

Artikel 7 van de wet bepaalt dat ondanks ieder tegenstrijdig beding de eerste veertien dagen van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst als proeftijd beschouwd worden. Het artikel voegt eraan toe dat tijdens die periode elk der partijen de arbeidsovereenkomst kan beëindigen met een opzeggingstermijn van twee dagen die ingaat de dag na de kennisgeving ervan.

Volgens de uitleg van artikel 7 in het wetsontwerp van de regering onder vorm van amendementen op het wetsvoorstel Posson (Kamer - stuk 396, n° 2 van 20 juni 1969, blz. 3) blijkt dat de opzeg niet schriftelijk moet gegeven worden. In de verantwoording wordt uitdrukkelijk gezegd dat de noodzakelijkheid van een geschrift om tijdens de proeftijd op te zeggen overdreven blijkt, gelet op de bepalingen van de wet op de arbeidsovereenkomsten voor werklieden waarin geen geschrift verplicht is gesteld voor het beëindigen van de overeenkomst tijdens de proeftijd.

In de senaatscommissie stelde een lid de vraag « op welke wijze de opzeg moet geschieden indien er een contract op proef bestaat ». De Minister antwoordde dat de opzeg schriftelijk moet geschieden (senaat, stuk 278 van 19 maart 1970, blz. 5). De vraag was reeds verkeerd want zoals daarjuist gezegd bepaalt het artikel 7 dat *in elk geval* de eerste veertien dagen als proeftijd beschouwd worden. Anderzijds is het antwoord van de Minister volledig tegenstrijdig met de uitleg van art. 7 in de verantwoording van dit artikel in de wetsontwerp van de regering. Zojuist heb ik immers aangetoond dat uit de verantwoording van het artikel in dit wetsontwerp duidelijk blijkt dat de opzeg tijdens de proeftijd niet schriftelijk moet gegeven worden.

In de openbare zitting van de Kamer en van de Senaat werd het artikel zonder meer aangenomen.

Wat is het nu ; moet in geval van opzeg tijdens de proeftijd, die in elk geval bestaat, deze opzeg al dan niet bij geschrift gegeven worden ?

Vermits in de parlementaire handelingen een tegenstrijdige uitleg gegeven wordt moet een rechtzetting gedaan worden. In vergelijking met de gewone wet op de arbeidsovereenkomst en wegens de eigen aard van de arbeidsovereenkomst voor dienstboden, is het gewenst dat de opzeg niet schriftelijk moet geschieden.

Er zullen zich reeds eigenaardige gevallen genoeg voordoen.

Artikel 7 is algemeen gesteld. D.w.z. dat de proeftijd van veertien dagen ondanks ieder tegenstrijdig beding voorzien is zowel voor de overeenkomst voor een bepaalde tijd of voor een bepaald werk als voor de overeenkomst voor onbepaalde tijd.

De dienstbode aangeworven voor een bepaald werk, bv. een baby-sitter, is bijgevolg altijd op proef aangeworven. Indien het bepaald werk geen veertien dagen duurt, moet toch een opzeg van twee dagen gegeven worden vermits de dienstbode nog in zijn proeftijd is !

Een familielid, zelfs in de eerste graad, die een handje komt toesteken bij een of andere gelegenheid kan aangeworven zijn voor een bepaald werk. Hij is alsdan op proef

en er moet hem een opzeg van twee dagen gedaan worden die slechts ingaat de dag na de kennisgeving ervan !

Dit zijn maar een paar van de talloze eigenaardige situaties waarin men thans kan komen te staan.

Over de gevolgen van de arbeidsongeschiktheid tijdens de proeftijd wordt hierna nog gehandeld.

De inwonende dienstbode en het tweede verblijf of buitenverblijf van de werkgever

Indien de werkgever, aldus artikel 15, zijn gezin voorlopig naar een andere plaats overbrengt, d.w.z. naar zijn buitenverblijf of naar zijn tweede verblijf zonder de *inwonende* dienstbode mede te nemen, heeft deze recht voor zover hij bij zijn werkgever in dienst blijft, op zijn loon in speciën en daarbij op de voordelen in natura welke hij vóór de overbrenging genoot of op een dagvergoeding waarvan de waarde hiermede overeenstemt.

Wanneer de inwonende dienstbode de werkgever niet vergezelt naar zijn tweede verblijf of buitenverblijf moet dus de waarde van de voordelen in natura geschat worden. Voor deze schatting verwijst de toelichting bij artikel 15 in het verslag van de Kamer naar de Wet van 12 april 1965 op de bescherming van het loon der werknemers. Deze wet bepaalt in artikel 6 dat het deel van de vergoeding dat in natura voorzien wordt moet geschat worden en bij geschrift aan de werknemer moet kenbaar gemaakt worden op het ogenblik van zijn aanwerving.

De vraag moet hier gesteld worden of het alleen voor de wijze van berekening van de voordelen in natura is dat naar de wet van 12 april 1965 verwezen wordt of ook voor de vorm waarin deze voordelen moeten vastgelegd worden, namelijk bij een geschrift. Vermits de inwonende dienstboden per definitie voordelen in natura hebben zou in het laatste geval het praktisch erop neerkomen dat voor de inwonende dienstboden altijd een geschrift moet gemaakt worden, of dat een geschrift moet gemaakt worden telkens wanneer de werkgever naar zijn buitenverblijf gaat of in elk geval wanneer hij bv. zijn vakantie neemt.

Een ander probleem. Het gebeurt dat de dienstbode niet wenst met de werkgever mee te gaan naar zijn tweede verblijf of zijn buitenverblijf en verkiest naar huis te gaan, gedurende de tijd dat de werkgever bv. zijn verlof neemt op zijn buitenverblijf. Wat dan met deze bepaling ?

In zijn artikel « Commentaar op de wet van 24 april 1970 betreffende de arbeidsovereenkomst voor dienstboden » (Arbeidsblad n° 7 - 8 van 1970, blz. 1053) meent A. Roemen dat de niet-inwonende dienstbode ook recht heeft op zijn loon in speciën of in natura wanneer de werkgever zijn gezin voorlopig naar een andere plaats overbrengt, omdat de werkgever gehouden blijft de dienstboden te doen arbeiden op de wijze, de tijd en de plaats, zoals krachtens art. 12 van de wet tussen beide partijen is overeengekomen.

Deze argumentatie is niet overtuigend want de partijen zouden zonder in strijd te zijn met art. 12 en integendeel zich erop steunend, gerust in de overeenkomst kunnen voorzien dat de inwonende dienstbode geen werkprestaties moet leveren, volledig vrij is en geen loon in speciën noch in natura ontvangt voor de duur dat de werkgever bv. op zijn tweede- of buitenverblijf vertoeft.

De wetgever heeft een zeer duidelijk onderscheid gemaakt tussen de bepalingen die van toepassing zijn op alle dienstboden zonder onderscheid, waarin dan zelfs begrepen zijn de werkvrouwen met een zeer beperkte arbeidsduur en de regelen die alleen van toepassing zijn op een welbepaalde categorie van dienstboden, namelijk het inwonende huispersoneel. Deze bepaling moet strikt limitatief uitgelegd en toegepast worden.

Ten andere en terloops, gans de wet is, in het kader van

de algemene arbeidswetgeving, een wet met zeer bijzonder karakter wegens de eigenaardige arbeidsverhoudingen die zij wil regelen; daarom moet deze wet in al haar elementen strikt limitatief uitgelegd worden en het zou fout zijn in de toekomst bij analogie of vergelijking met andere wetsbepalingen of regelen uit de arbeidswetgeving, deze eigenaardige wetsbepalingen ruim te interpreteren of naar wetsbepalingen of regelen uit de arbeidswetgeving, die niet uitdrukkelijk op het dienstpersoneel van toepassing verklaard zijn, te verwijzen of deze toe te passen.

Wat de politiek van dit voorschrift betreft is het voorzeker zelfs overdeven aan de inwonende dienstbode die met de werkgever niet meegaat naar zijn tweede verblijf of buitenverblijf het loon en een vergoeding voor gederfde voordelen in natura te verlenen, ver van hetzelfde voorschrift toe te passen voor de niet-inwonende dienstbode. Wie het beroep van dienstbode kiest moet met al de eigenaardigheden van het beroep rekening houden en zich er aan aanpassen. Er zijn nog beroepen die niet permanent zijn bv. de seizoenarbeiders. Beter ware in het kader van de sociale zekerheid een stelsel van bestaanszekerheid voor dit geval uit te werken.

Telaat komen op het werk - Recht op loon

Artikel 21, alinea 1 bepaalt dat de dienstbode recht heeft op zijn normaal loon wanneer, op het ogenblik dat hij zich op het werk aanbiedt, hij geschikt is tot werken en normaal op weg naar het werk met vertraging op de plaats van het werk aankomt op voorwaarde dat die vertraging te wijten is aan een oorzaak overkomen op de weg naar het werk en onafhankelijk van zijn wil.

De dienstbode heeft ook recht op zijn normaal loon, volgens hetzelfde artikel, alinea 2, wanneer hij op het ogenblik dat hij zich op het werk aanbiedt geschikt is tot werken en hij, buiten het geval van staking, om een van zijn wil onafhankelijke oorzaak hetzij het werk niet kan aanvatten, dan wanneer hij zich normaal op de plaats van het werk had begeven hetzij het werk waaraan hij bezig was niet kan voortzetten.

En de Koning kan volgens hetzelfde artikel nog afwijkingen aan de bepaling van alinea één toestaan.

Deze bepaling is letterlijk overgenomen van art. 12 van de wet van 1900 op het gewoon arbeidskontraat gewijzigd door de wet van 20 juli 1960 en 10 december 1962.

De bepaling is wederom algemeen gesteld en heeft bijgevolg betrekking zowel op de overeenkomsten voor een bepaald werk en een bepaalde tijd als op de overeenkomsten voor onbepaalde tijd.

Heeft deze bepaling, vooral alinea 2, veel zin het kader van een arbeidsovereenkomst voor dienstboden? Heeft het bv. zin het geval van staking hierbij te betrekken. Of zien wij nog eens de stakende dienstboden voor het beursgebouw te Brussel marcheren begeleid door een « koperensemble » van keukengerij?

De toepassing van dit artikel zou onvoorzienbare moeilijkheden en onontwarbare procedures medebrengen maar gelukkig hebben zowel de dienstboden als de werkgevers gezond verstand en werkelijkheidszin genoeg zodat deze tekst voorzeker een dode letter zal blijven.

Schorsing en einde van de overeenkomst in geval van arbeidsongeschiktheid

De onmogelijkheid voor de dienstbode om wegens ziekte of ongeval zijn werk uit voeren, schorst de uitvoering van de overeenkomst op.

Gedurende de eerste zeven dagen van arbeidsongeschiktheid behoudt de dienstbode het recht op zijn loon.

Het staat de werkgever vrij, een eind te maken aan de

overeenkomst wanneer de duur van de arbeidsongeschiktheid zes maanden overschrijdt. Van dit recht kan evenwel geen gebruik gemaakt worden dan nadat een vergoeding aan de dienstbode is betaald, welke gelijk is aan het loon dat overeenstemt hetzij met de duur van de opzeggings-termijn, hetzij met het nog te lopen gedeelte van die termijn, na aftrek, in voorkomend geval, van het loon dat sedert de achtste dag van de periode van arbeidsongeschiktheid werd uitbetaald (art. 22).

De uitvoering van de arbeidsovereenkomst van de vrouwelijke dienstbode is ook geschorst gedurende de periode van veertien weken verlof en arbeidsongeschiktheid ingevolge de bevalling. De eerste zeven dagen behoudt zij ook het recht op haar loon (art. 25).

Anderzijds mag de dienstbode tijdens de schorsing van de overeenkomst wegens arbeidsongeschiktheid zelf opzeg geven en de opzegtermijn neemt onmiddellijk een aanvang (art. 26).

Wanneer de arbeidsongeschiktheid wegens ziekte of ongeval zich voordoet tijdens de proeftijd en wanneer de arbeidsongeschiktheid langer dan zeven dagen duurt mag de werkgever nochtans zonder vergoeding een einde stellen aan de overeenkomst (art. 23).

Deze bepalingen stemmen ook bijna volledig overeen met deze van de wet op de gewone arbeidsovereenkomsten. Maar het artikel 29 bis van deze wet schrijft voor dat een arbeider de werkgever moet verwittigen indien hij ziek is; dat de werkgever een doktersattest mag vragen en dat de werkgever een dokter mag sturen om de arbeider te onderzoeken. Waarom is deze bepaling ook niet overgenomen? Ingeval een werkvrouw of een niet inwonende dienstmeid ziek is en zelfs in het geval van een inwonende dienstmeid die tijdens haar ziekte naar huis gaat, kan het gebeuren dat de werkgever ten minste zes maanden moet wachten vooraleer een nieuw huispersoneelslid aan te werven en dat zonder zich te kunnen vergewissen of zijn werkvrouw of dienstmeid werkelijk nog in zieke toestand verkeert. (vgl. Roemen, ref. supra, blz. 1054).

In de praktijk zullen zowel de dienstboden als de werkgevers door deze bepalingen afgeschrikt worden. Een werkgever mag de overeenkomst met een dienstbode of met een werkvrouw die ziek valt slechts na zes maanden verbreken. Welke werkvrouw zal een andere willen vervangen wanneer zij weet dat het misschien slechts voor enkele maanden is dat zij bij de werkgever kan werken? Welke inwonende dienstbode zal in deze omstandigheden een andere inwonende dienstbode die ziek is willen opvolgen? En wat zal de werkgever die misschien een bende kleine kleuters heeft aanvangen?

Deze bepalingen moeten daarbij gezien worden in het licht van de regelen betreffende de verzorging van de dienstboden ingeval van arbeidsongeschiktheid die wij hierna behandelen. In dit perspectief krijgen zij nog een veel verder strekkende betekenis.

Huisvesting en verzorging van de inwonende dienstbode die arbeidsongeschikt wordt

Artikel 24 bepaalt dat de werkgever aan de inwonende dienstbode die arbeidsongeschikt is een behoorlijke huisvesting en passende verzorging moet verstrekken zolang zulks nodig is.

Het zelfde artikel bepaalt ook dat indien de zieke of door ongeval getroffen inwonende dienstbode erom verzoekt de werkgever verplicht is de persoon door de dienstbode aangewezen daarvan in kennis te stellen en indien de dienstbode een niet ontvoogde minderjarige is de werkgever verplicht is de persoon te verwittigen die de dienstbode gewoonlijk onder zijn hoede heeft.

Hetzelfde artikel voegt er gelukkig nog aan toe dat de kosten van geneesheer, chirurg, apotheker en zieken-

huisverpleging niet ten laste komen van de werkgever.

Het moet opgemerkt worden dat deze bepalingen ook van toepassing zijn voor de inwonende dienstbode die ziek is ingevolge zwangerschap of bevalling voor zoveel het niet de veertien weken wettelijke rustperiode betreft die de bevalling voorafgaat of volgt (art. 25).

Het wetsvoorstel Posson, art. 17 voorzagt dat de werkgever aan de inwonende dienstbode die arbeidsongeschikt wordt een normale huisvesting en gepaste verzorging diende te verzekeren gedurende een minimum-periode van zeven dagen. In de verantwoording van artikel 24 in het Kamerverslag (stuk 396/2, blz. 8) staat uitdrukkelijk te lezen dat, in tegenstelling met artikel 17, in artikel 24 geen gewag meer gemaakt wordt van de minimumduur gedurende dewelke de werkgever een gewone huisvesting en passende zorg aan de werknemer moet verstrekken en dat die verplichting dus op de werkgever rust zolang de huisvesting en verzorging noodzakelijk zijn.

Zoals wij zoëven aangetoond hebben is ingevolge artikel 22 de arbeidsovereenkomst van de dienstbode geschorst ingeval van ziekte of ongeval en de werkgever kan slechts een einde maken aan de overeenkomst wanneer de duur van de arbeidsongeschiktheid zes maanden overschrijft. Anderzijds is ingevolge artikel 24 de werkgever verplicht aan de inwonende dienstbode die arbeidsongeschikt is een behoorlijke huisvesting en passende verzorging te verstrekken zolang zulks nodig is. Het komt erop neer dat de werkgever gedurende zes maanden aan de door ziekte of ongeval getroffen inwonende dienstbode een behoorlijke huisvesting en passende verzorging moet verstrekken en het kan zelfs langer zijn dan zes maanden. Tijdens de bespreking van het artikel in de Kamer (vergadering 27 november 1969) stelde een parlementslid immers de volgende vraag, die wij letterlijk overnemen: «indien de periode van ziekte of arbeidsongeschiktheid van zes maanden overschreden wordt of dan aan het arbeidskontraat een einde kan gesteld worden wanneer de ziekteperiode langer loopt dan zes maanden en of in die gevallen het verschaffen van onderdak en het verstrekken van de passende verzorging verschuldigd is na afloop van die zes maanden bij verbreking van het arbeidskontraat». Het antwoord van de Minister van Tewerkstelling was positief. Het kan bijgevolg gebeuren dat de werkgever huisvesting en passende verzorging moet verstrekken aan de zieke of door ongeval getroffen inwonende dienstbode gedurende meer dan zes maanden en zelfs nog nadat, eens deze zes maanden verstreken zijn, op grond van art. 22 zijn arbeidsovereenkomst verbroken is.

De nationale arbeidsraad had zich niet akkoord verklaard met het voorstel Posson dat ingeval van ziekte van de inwonende dienstbode huisvesting en verzorging voorzagt gedurende minimum zeven dagen. De raad stelde voor dat de werkgever slechts de huisvesting na de zevende dag zou mogen stopzetten indien de geneesheer zou oordelen dat de dienstbode kan vervoerd worden (advies 214 van 22 april 1965, bespreking van art. 17 van het voorstel Posson).

Dit was nog een redelijk voorstel maar wanneer men de huidige tekst en de uitleg ervan aan de zuivere werkelijkheid toetst, komt men tot de eenvoudige vaststelling dat de werkgever of werkgeefster, de verpleger of verpleegster, de meid of de knecht van zijn zieke inwonende dienstbode zal worden en dit gedurende zes maanden en meer en zelfs nog nadat hij de arbeidsovereenkomst van deze dienstbode verbroken heeft.

Verwijzend naar het advies van de nationale arbeidsraad stelt Roemen in zijn artikel (ref. supra, blz. 1055) dat de werkgever de verplichting van behoorlijke huisvesting en passende verzorging van de zieke inwonende dienstbode slechts moet nakomen tot wanneer de geneesheer oordeelt dat de dienstbode kan vervoerd worden.

Ik meen integendeel aangetoond te hebben dat de betrokken bepaling volgens de uitleg in commissie en openbare vergadering van het parlement een veel verder strekkende en bredere betekenis heeft dan het advies van de nationale arbeidsraad.

Deze bepaling kan niet anders dan de werkgevers afschrikken nog huispersoneel in dienst te nemen. In deze zin heeft men met de wet op de arbeidsovereenkomst voor het huispersoneel en voorzeker met deze bepaling in de wet, geen dienst bewezen aan het huispersoneel of aan de personen die zich voorbestemmen om als huispersoneel ergens in dienst te treden.

Het enige wat de wetgever hier had moeten voorschrijven en dit in de geest van het advies van de nationale arbeidsraad, is dat de werkgever in geval van ziekte of ongeval van de inwonende dienstbode de overbrenging van deze laatste naar huis of naar een verplegings- of heelkundige inrichting moet verzekeren en verzorgen van zohaast de behandelende geneesheer het toelaat en zoals hij het voorschrijft en dat ondertussen de werkgever voor de verzorging aan huis moet instaan. Vergeten wij immers niet dat het inwonend huispersoneel geniet van de verzekering ziekte-invaliditeit afdeling geneeskundige verzorging (cfr. supra).

Afwezigheid wegens familiegebeurtenissen enz.

De dienstbode heeft het recht van het werk afwezig te zijn met behoud van zijn normaal loon ter gelegenheid van familiegebeurtenissen en voor de vervulling van staatsburgerlijke verplichtingen en van burgerlijke opdrachten. Een K.B. zal vaststellen welke familiegebeurtenissen, staatsburgerlijke verplichtingen en burgerlijke opdrachten in aanmerking komen voor de toepassing van deze bepaling en het besluit zal ook het aantal dagen vaststellen gedurende dewelke de dienstbode van het werk afwezig mag zijn met behoud van zijn loon. Individuele of collectieve arbeidsovereenkomsten kunnen nog gunstiger bepalingen dan het K.B. voorzien (art. 28).

Deze bepaling is dezelfde als de bepaling van art. 28 ter van de wet van 1900 op het gewoon arbeidskontraat gewijzigd bij de wet van 20 juli 1960.

Vermits onder het begrip dienstbode ook de werkvrouwen begrepen zijn geldt deze bepaling bijgevolg ook voor deze laatste.

Een werkvrouw die bv. twee opeenvolgende voormiddagen per week bij een werkgever werkt en die ingevolge een of ander gebeurtenis voorzien in dit artikel deze twee voormiddagen afwezig mag blijven, zal bijgevolg recht hebben op haar loon voor deze twee halve dagen waarop zij niet gewerkt heeft. Maar de werkvrouw moet het bewijs brengen van de gebeurtenis die zij inroept.

De opzegging - sanctie

De overeenkomst gesloten voor onbepaalde tijd kan door elke partij door opzegging beëindigd worden.

Dit recht kan enkel worden uitgeoefend met in acht-neming van een opzeggingstermijn. De opzeggingstermijn gaat in de maandag volgend op de week waarin zij ter kennis werd gebracht.

De opzeggingstermijn is vastgesteld op veertien dagen wanneer de werkgever opzegt, en op zeven dagen wanneer de dienstbode opzegt.

De termijnen worden verdubbeld en verviervoudigd wat de dienstboden betreft die ononderbroken bij dezelfde werkgever in dienst zijn gebleven, respectievelijk gedurende ten minste tien en twintig jaar.

Op straf van nietigheid geschiedt de opzeg schriftelijk. Het geschrift moet het begin en de duur van de opzeggingstermijn duidelijk aangeven. De opzegging kan ook bij

aangetekende brief of deurwaardersexploot geschieden.

Tijdens de opzeggingstermijn mag de dienstbode een of twee keren per week afwezig zijn om een nieuwe betrekking te zoeken met behoud van loon, mits de duur van die afwezigheid per week in totaal niet meer dan één arbeidsdag bedraagt (art. 29 en 30).

Indien de overeenkomst beëindigd wordt zonder opzeggingstermijn en zonder dringende redenen te kunnen invoeren dan is de partij die de opzeg gegeven heeft verplicht een vergoeding te betalen die gelijk is aan het loon dat overeenstemt hetzij met de duur van de opzeggingstermijn hetzij met het nog te lopen gedeelte van die termijn (art. 31).

Wanneer de overeenkomst voor een bepaalde tijd of voor een bepaald werk werd aangegaan, geeft de eenzijdige beëindiging ervan zonder dringende redenen en vóór het verstrijken van de termijn, aan de benadeelde partij recht op een vergoeding gelijk aan het bedrag van het loon dat verschuldigd zou zijn tot het bereiken van die termijn, zonder evenwel het dubbel te mogen overtreffen van de opzeggingstermijn welke had dienen in acht te worden genomen indien de overeenkomst zonder tijdsbepaling was gesloten (art. 32).

Ook deze bepalingen zijn afgeschreven of afgekeken van de gewone wet op de arbeidsovereenkomsten.

Wij weten dat de werkvrouwen onder de toepassing van de wet vallen. Wanneer een werkvrouw opgezegd wordt moet dit dus in het vervolg schriftelijk gebeuren, tenzij men haar de deurwaarder zou sturen. Ook de werkvrouw die bv. een halve dag per week bij een werkgever werkt, moet in het vervolg schriftelijk haar opzeg geven. Indien zij wegblijft zonder schriftelijke opzeg kan de werkgever de schadevergoeding vragen die in art. 31 voorzien is. Zal er veel in huis komen van deze tekst?

In de Senaatscommissie (verslag van 19 maart 1970, n° 278, blz. 7) vestigde een lid de aandacht erop dat een werkvrouw die slechts gedurende twee halve dagen per week prestaties levert praktisch het werk zonder vooropzeg kan verlaten wegens het recht op twee halve dagen afwezigheid om een nieuwe betrekking te zoeken.

De Minister gaf als antwoord dat indien een dienstbode geen volledige week werkt, de duur van zijn afwezigheid om naar een nieuwe betrekking uit te zien naar behoren moet worden verminderd. Een dienstbode die bv. twee halve dagen per week werkt en derhalve slechts een zesde van de normale volledige arbeidsprestaties levert, mag één of tweemaal per week afwezig zijn met het behoud van het recht op loon, op voorwaarde dat de duur van de afwezigheid in het geheel niet meer bedraagt dan één zesde van de werkelijke arbeidstijd.

Een werkvrouw die twee halve dagen per week werkt mag bijgevolg ieder van de twee weken van de opzeggingstermijn, tijdens een halve dag werk een dik uur afwezig zijn om ander werk te zoeken!

Beëindiging van de overeenkomst wegens dringende redenen

De werkgever en de dienstbode kunnen de overeenkomst zonder opzegging of vóór het verstrijken van de termijn beëindigen wegens dringende redenen die aan het oordeel van de rechter worden overgelaten.

Ontslag om dringende redenen mag niet meer worden gegeven zonder opzegging of vóór het verstrijken van de termijn van opzegging, wanneer het feit ter rechtvaardiging ervan sedert ten minste drie dagen bekend is aan de partij die er zich op beroept.

Alleen de redenen waarvan kennis is gegeven bij aangetekende brief, verzonden binnen de drie dagen na het ontslag, kunnen worden aangevoerd ter rechtvaardiging

van het ontslag zonder opzeggingstermijn of vóór het verstrijken van de termijn van opzegging (art. 33).

De vrouwelijke dienstbode heeft het recht de overeenkomst zonder opzegging te beëindigen, indien de echtgenote van de werkgever of elke andere vrouw die het huis houden waarnaam bij de sluiting (sic) van de overeenkomst niet meer onder hetzelfde dak woont als de werkgever (art. 35).

In geval een werkvrouw bv. slechts anderhalve dag per week bij een werkgever werkt is in het vervolg dus een aangetekend schrijven nodig met de opsomming van de redenen die het ontslag zonder opzegtermijn rechtvaardigen, 'indien de werkgever wegens dringende redenen deze werkvrouw wil ontslaan. Hetzelfde is waar wanneer die werkvrouw wegens dringende redenen ontslag wil geven!

En in geval van proceduur zal de bewijslevering van de ingeroepen dringende reden zoals het tegenbewijs ervan, in de meeste gevallen voorzeker zeer moeilijk zo niet onmogelijk zijn.

Getuigschrift bij het einde van de overeenkomst

Artikel 14 van de wet bepaalt dat bij het einde van de overeenkomst de wetgever verplicht is de dienstbode die erom verzoekt een getuigschrift te overhandigen waarop enkel de duur en de aard van zijn diensten worden vermeld. Het artikel voegt eraan toe dat het getuigschrift geen enkele andere vermelding mag bevatten tenzij op uitdrukkelijk verzoek van de dienstbode.

Maar is de werkgever verplicht deze vermelding te doen indien de dienstbode erom vraagt? En hoe kan de dienstbode de werkgever eventueel verplichten deze vermelding te doen wanneer de werkgever op zijn vraag niet ingaat?

Het artikel is ook in algemene termen gesteld en heeft bijgevolg ook betrekking op de arbeidsovereenkomst voor een bepaalde duur en voor een bepaald werk zowel als op de arbeidsovereenkomst voor onbepaalde duur. Een hulp voor één avond bij een bijzondere gelegenheid kan het getuigschrift voorzien in artikel 14 vragen!

Men had hier ook beter een onderscheid gemaakt en men had er beter aan gedaan alleen een getuigschrift te voorzien in geval van arbeidsovereenkomst voor een onbepaalde duur.

Verjaring van de rechtsovereenkomsten

De rechtsovereenkomsten die uit de arbeidsovereenkomst voor dienstboden ontstaan, verjaren één jaar na het eindigen van deze overeenkomst of vijf jaar na het feit waaruit de vordering is ontstaan, zonder dat deze termijn één jaar na het eindigen van deze overeenkomst mag overschrijden (art. 11).

Deze bepaling is de letterlijke overname van art. 6 van de wet op de gewone arbeidsovereenkomsten.

Deze bepaling zal gedeeltelijk voorzeker een dode letter zijn.

De verjaring van de rechtsovereenkomst vijf jaar na het feit waaruit de vordering is ontstaan, veronderstelt dat de dienstbode in dienst zou blijven bij zijn werkgever gedurende een periode tijdens dewelke tussen hun beiden een proceduur aanhangig is. In de praktijk zal dit voorzeker niet gebeuren. Het is moeilijk aan te nemen dat een werkgever en een dienstbode tussen wie een rechterlijke proceduur aanhangig is elkander dagelijks nog zouden ontmoeten en elkander dagelijks nog zouden tussen de voeten lopen.

Anderzijds kan men zich één jaar lang aan een proceduur verwachten bv. voor een peulschil-incident met

een baby-sitter die éénmaal een avondje aan huis geweest is.

Had men niet beter een onderscheid gemaakt tussen de arbeidsovereenkomst voor onbepaalde duur en deze voor bepaalde duur of voor een bepaald werk? Laat nog staan de verjaring van één jaar voor de arbeidsovereenkomst voor onbepaalde duur en deze voor bepaalde duur of voor een bepaald werk? Laat nog staan de verjaring van één jaar voor de arbeidsovereenkomst

voor onbepaalde duur, had men voor de arbeidsovereenkomst voor een bepaald werk of een bepaalde tijd de termijn bv. kunnen vaststellen op dezelfde duur als de tijd of het werk waarvoor de dienstbode aangeworven was geweest met een minimum-termijn bv. van één tot drie maanden.

G.F. DE CUYPER

Advokaat bij het Hof van Beroep

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE.

2e Kamer. — 9 november 1970.

Voorzitter : M. Perrichon.

Raadsheer-verslaggever : M. Trouse.

Eerste advocaat-generaal : M. Mahaux.

1. Verzekeringen. — Art. 9 verzekeringswet. — Verzwijging of valse verklaring. — Begrip.

2. Verzekeringen. — Verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen. — Nietigheden die de verzekeraar niet aan de benadeelden kan tegenwerpen. — Begrip.

1. Wanneer in een polis bedongen is dat de verzekering geldt voor « een voertuig van om het even welk merk of vorm, van maximum 2400 cc dat de plaat KL 864 zal dragen », maakt de rechter een juiste toepassing van art. 9 verzekeringswet door de begrippen « verzwijging » en « valse verklaring » af te wijzen op grond dat de motor van het voertuig waarmee de schade veroorzaakt is, vóór de verkoop veranderd was zodat hij een cilinderinhoud van 2,6 liter had, en het voertuig « een ander voertuig was dan dat vermeld in het contract ».

2. De nietigheden voortvloeiende uit de wet of de overeenkomst die door de verzekeraar van de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen aan de benadeelden niet kunnen worden tegengeworpen, zijn die welke de verzekeraar tegenwerpt op grond van een bestaand verzekeringscontract om ontslagen te worden van zijn verplichtingen tegenover de verzekeringnemer, en niet het verweer waarbij het bestaan zelf van het contract, de draagwijdte ervan en de dekking van het risico worden betwist.

Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds t./ Kohn e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 7 januari 1970 door het Hof van beroep te Brussel gewezen ;

A. Op de voorziening van de burgerlijke partijen Kohn en Riss :

Overwegende dat de eisers, burgerlijke partijen, geen middel aanvoeren ;

B. Op de voorziening van het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds :

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van artikel 7 van de wet van 20 april 1810,

doordat het bestreden arrest verwijst naar de wetsbepalingen vermeld in het beroepen vonnis gewezen op 26 juni 1969 door de 24e Kamer van de Correctionele Rechtbank te Brussel, dat een deel van de motivering van genoemd vonnis heeft overgenomen en zodoende zich de

nietigheid eigen heeft gemaakt waardoor dat vonnis is aangetast en die volgt uit het feit dat, zoals blijkt uit de processen-verbaal van de zittingen van de correctionele rechtbank tijdens welke deze zaak werd behandeld en gevonnist, 1° tijdens de zitting van 12 mei 1967 alsmede deze van 22 december 1967, getuigen onder ede gehoord werden, 2° tijdens de zitting van 22 december 1967 de rechtbank behalve de beslissing tot de verdaging sine die, geen andere beslissing heeft genomen, 3° tijdens deze twee zittingen een enkele rechter, de Heer Z., zitting nam, 4° het onderzoek van de zaak werd verder gezet tijdens de zittingen van 9 januari en 5 juni 1969, 5° tijdens die zittingen de rechtbank niet besloot het onderzoek ab initio te hernemen, 6° tijdens voornoemde zittingen van 9 januari en 5 juni 1969 een enkele rechter de Heer De S. zitting heeft genomen, 7° het beroepen vonnis van 26 juni 1969 werd uitgesproken door een enkele rechter de Heer De S., waaruit volgt dat het vonnis werd gewezen door een rechter die al de zittingen niet heeft bijgewoond, tijdens welke de zaak werd onderzocht en dat het derhalve voornoemde wetsbepaling schendt :

Overwegende dat uit de processtukken blijkt dat de enkele rechter Zuyderhoff, die aanvankelijk de zaak heeft behandeld, zich ertoe beperkt heeft twee getuigen te horen en bij beslissing van 22 december 1967 heeft bevolen de debatten te sluiten en de zaak sine die te verdagen ; dat, na een nieuwe dagvaarding van beklaagde de zaak verder werd behandeld door de enkele rechter De Schrevel, die een van de getuigen en al de partijen opnieuw heeft gehoord tijdens de zitting van 5 juni 1969 en uitspraak heeft gedaan tijdens deze van 26 juni 1969 ;

Overwegende dat de getuigenissen die werden afgenomen door de rechter die met de behandeling van de zaak was begonnen, werden afgenomen door een magistraat die bevoegd was om die daden van onderzoek te verrichten ; dat hieruit volgt dat de uitspraakdoende rechter wettelijk zijn overtuiging kon steunen op de aldus verrichte daden, zonder ertoe gehouden te zijn deze opnieuw te verrichten ;

Dat, voor het overige, de uitspraakdoende rechter al de debatten heeft bijgewoond waartoe de zaak aanleiding heeft gegeven ;

Dat het middel niet kan worden aangenomen ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 11 en 16 van de wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen en 9 van de wet van 11 juni 1874 op de verzekeringen,

doordat, na te hebben vastgesteld dat beklaagde Husson, bij een polis met ingang van 1 maart 1966, een verzekering heeft afgesloten met « De verenigde meesters » tot dekking van zijn aansprakelijkheid voortvloeiende uit het gebruik van « een voertuig van om het even welk merk of vorm, van maximum 2400 cc met aanhangwagen... de personenwagen zal de nummerplaat KL 864 dragen », dat garagehouder G., vóór de verkoop, verschillende veranderingswerken aan de motor heeft uitgevoerd, en dat de

wagen een cylinderinhoud van 2,6 liter had, en na te hebben aangenomen dat, zoals eiseres in conclusie betoogde voor het Hof van beroep, op de genoemde polis de bepalingen van voornoemd artikel 11 van de wet van 1 juli 1956 toepasselijk waren, het bestreden arrest beslist heeft dat luidens de verzekeringspolis, de identificatie van de verzekerde wagen tegelijkertijd afhing van zijn cylinderinhoud en van de nummerplaat en, gelet op het ontbreken van een van deze voorwaarden dat verzekerde een andere wagen in het verkeer op de openbare weg heeft gebracht dan die vermeld in het contract en, na de maatschappij « De verenigde meesters », verzekeraar van beklagde, buiten zaak te hebben gesteld, het beroepen vonnis heeft bevestigd, in zover het eiser hoofdelijk met beklagde heeft veroordeeld tot de betaling aan de burgerlijke partijen van het bedrag van 57.861 frank als vergoeding voor de door de getroffen geleden lichamelijke schade, terwijl, krachtens de bepalingen van artikel 16 van de wet van 1 juli 1956, eiser niet kon worden veroordeeld tot de schadeloostelling van de burgerlijke partijen indien het voertuig dat het ongeval had veroorzaakt gedekt was door een verzekering overeenkomstig de bepalingen van voornoemde wet,

terwijl het feit dat de verzekerde wagen een grotere cylinderinhoud had dan die welke was vermeld in de polis, een nietigheid was in de zin van artikel 9 van voornoemde wet 11 juni 1874, daar dergelijk feit onder de begrippen « verzwijging » en « valse verklaring » vallen zoals bedoeld bij dat artikel 9;

terwijl krachtens de bepalingen van artikel 11 van voornoemde wet van 1 juli 1956, geen uit de wet of de overeenkomst van verzekering voortvloeiende nietigheid door een verzekeraar aan de benadeelde kan worden tegengeworpen en hieruit volgt dat niettegenstaande de nietigheid waardoor een verzekeringscontract kan worden aangetast, het voertuig waarop het contract betrekking heeft, echter verzekerd blijft overeenkomstig de bepalingen van genoemde wet van 1 juli 1956;

terwijl, mocht men zelfs aannemen dat in onderhavig geval de verzekeraar op geldige wijze door een clause van de polis had kunnen bepalen dat een valse verklaring omtrent de cylinderinhoud van het verzekerde voertuig werd gedaan, zulks geenszins de nietigheid van het verzekeringscontract tot gevolg zou hebben maar de niet-verzekering van het voertuig en dat de verzekeraar die de aangeklaagde niet-verzekering aan de benadeelde kon tegenwerpen, het arrest de verzekeraar heeft toegelaten door een bepaling van de polis af te wijken van de gebiedende voorschriften van artikel 11 van voornoemde wet van 1 juli 1956,

en terwijl het tegenstrijdig is enerzijds aan te nemen dat de gebiedende voorschriften van artikel 11 van de wet van 1 juli 1956 toepasselijk waren op de betichte polis en anderzijds te beslissen dat de verzekeraar op grond van een bepaling van de polis van deze gebiedende voorschriften kon afwijken;

Wat het vijfde onderdeel betreft;

Overwegende dat in strijd met wat betoogd wordt in het middel, het arrest niet aanneemt dat de gebiedende voorschriften van artikel 11 van de wet van 1 juli 1956 van toepassing waren op de polis en niet beslist dat de verzekeraar, op grond van een bepaling van de polis, van die gebiedende voorschriften kon afwijken;

Dat het beslist dat « zo bij artikel 11 van de wet van 1 juli 1956 de verzekeraar geen uit de wet of de overeenkomst van verzekering voortvloeiende nietigheid, exceptie of verval aan een benadeelde kan tegenwerpen, deze verzekeraar echter niet kan gehouden worden een risico te dekken dat niet is begrepen in de waarborg jegens de derden, meer bepaald een risico waarvoor geen verzekeringscontract bestaat »; dat het aldus met zekerheid acht

dat het ontbreken van verzekering buiten de bepalingen van genoemd artikel 11 van de wet van 1 juli 1956 valt; dat aldus het arrest de aangeklaagde tegenstrijdigheid niet bevat en dat het vijfde onderdeel van het middel op een onjuiste lezing van het vonnis berust en derhalve feitelijke grondslag mist;

Wat de vier andere onderdelen samen betreffen:

Overwegende dat, om eiser te veroordelen tot de schadeloostelling van de verweerder, het arrest beslist dat het voertuig, dat de schade heeft veroorzaakt waarvoor vergoeding word geëist door de verweerder, « een ander voertuig was dan dat vermeld in het contract », meer bepaald een voertuig « waarvan het risico niet begrepen was in de waarborg jegens de derden, dit is waarvoor er geen overeenkomst van verzekering bestond »;

Dat het de bewijsgrond verwerpt waardoor verweerdens betoogden dat « beklagde een fout had begaan tegenover zijn verzekeraar door het motorvermogen van het voertuig een grotere cylinderinhoud te verlenen dan die welke werd opgegeven bij de overeenkomst van verzekering » en derhalve eveneens de begrippen « verzwijging » en « valse verklaring » afwijst door te beslissen dat « de redenering van de burgerlijke partijen Kohn en Riss — thans verweersters — zeker en vast gegrond zou zijn, indien beklagde Husson een voertuig met een cylinderinhoud van 2.400 cc zou hebben gekocht en achteraf de motor ervan zou veranderd hebben met het oog op een grotere cylinderinhoud, maar dat zulks niet het geval is »;

Overwegende dat aldus het arrest de bepalingen van de artikelen 11 en 16 van de wet van 1 juli 1965 en 9 van de wet van 11 juni 1874 op de verzekeringen niet heeft geschonden, deze echter juist heeft toegepast; dat de nietigheden voortvloeiende uit de wet of de overeenkomst die door de verzekeraar aan de benadeelden niet kunnen worden tegengeworpen, die zijn welke de verzekeraar tegenwerpt op grond van een bestaand verzekeringscontract om ontslagen te worden van zijn verplichtingen tegenover de verzekeringnemer, en niet de verwerpingen zijn waarbij het bestaan zelf van het contract, zijn draagwijdte en de dekking van het risico worden betwist;

Dat de vier onderdelen van het middel niet kunnen worden aangenomen;

En overwegende dat, indien de voorziening van het Gemeenschappelijk motorwaarborgfonds zou zijn aangenomen, de vernietiging van de beslissing op de vordering van verweerders tegen deze partij de vernietiging van de beslissing op de vordering van verweerders tegen de partij « De verenigde meesters » zou hebben meegebracht;

Dat aldus laatstgenoemde partij onvankelijk was om een memorie van antwoord in te dienen;

Om deze redenen,

Verwerpt de voorzieningen;

Veroordeelt elke eiser in de kosten van zijn voorziening waaronder zijn begrepen, met betrekking tot het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds, eiser, de kosten van de memorie ingediend door de partij « De verenigde meesters ».

NOOT. — Zie over de excepties die door de verzekeraar niet aan de schadelijder kunnen tegengeworpen worden bij aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen: Cass., 2 oktober 1967, R.W. 1967-68, 1179; Cass., 22 mei 1967, R.W. 1967-68, 2205.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 26 november 1970.

Voorzitter: M. Valentin

Raadsheer-verslaggever: Ridder de Schaetzen

Advocaat-generaal: M. Depelchin.

Handelaar. — Contract van handelsvertegenwoordiging met uitsluiting van alle gezag van de opdrachtgever. — Is de tussenpersoon een handelaar?

Het bestreden arrest heeft vastgesteld dat de tussen partijen gesloten overeenkomst van handelsvertegenwoordiging alle gezag van de opdrachtgever uitsloot en geen arbeidsovereenkomst voor bedienden was.

Hieruit volgt niet noodzakelijk, en het volgt ook niet uit een andere vaststelling van de rechter, dat eiser tot cassatie, bij het vervullen van zijn taak als tussenpersoon, in eigen naam handelde. Derhalve blijkt niet uit het bestreden arrest de essentiële voorwaarde om hem met een commissionair of met een makelaar gelijk te stellen en, bijgevolg, om hem de hoedanigheid van koopman toe te kennen.

Dugard t./P.V.B.A.: Société des engrais et produits agricoles Nossin & C^o.

Gelet op het bestreden arrest, op 14 januari 1970 door het Hof van beroep te Luik gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 2 van de wet van 30 juli tot instelling van het statuut der handelsvertegenwoordigers, 1315 van het Burgerlijk Wetboek, 1 en 2 van de wet van 15 december 1872 houdende titels I tot IV van boek I van het Wetboek koophandel, gewijzigd bij de artikelen 1 en 2 van de wet van 3 juli 1956, 8 en 12 van de wet van 25 maart 1876 op de bevoegdheid, respectievelijk gewijzigd bij artikel 1 van de wet van 15 maart 1832, 4 van het koninklijk besluit nr. 63 van 13 januari 1935 en 4 van de wet van 3 juli 1965, en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest, om de rechtbank van koophandel bevoegd te verklaren en de tussen partijen gesloten overeenkomst te kwalificeren als een overeenkomst van autonoom vertegenwoordiger, beslist dat het volstond dat verweerster, toen gedaagde in hoger beroep, het bewijs leverde dat eiser autonoom vertegenwoordiger was « dat wil zeggen zijn beroep uitoefende buiten alle gezag van gedaagde in hoger beroep », zonder te eisen dat zij bewees dat eiser koopman was,

terwijl de hoedanigheid van koopman van eiser en de bevoegdheid van de rechtbank van koophandel slechts in aanmerking konden worden genomen en het vermoeden van artikel 2 van de wet van 30 juli 1963 slechts kon worden ontzenuwd op voorwaarde dat verweerster, toen gedaagde in hoger beroep, bewees dat, dank zij een geschikte handelsorganisatie, eiser, toen eiser in hoger beroep, koopman was,

waaruit volgt dat de bestreden beslissing, door te stellen dat de rechtbank van koophandel bevoegd was, de in het middel aangeduide wettelijke bepalingen heeft geschonden:

Overwegende dat het arrest, om te beslissen dat eiser koopman was en om de bevoegdheid van de rechtbank van koophandel te erkennen, hierop steunt dat verweerster het vermoeden van artikel 2 van de wet van 30 juli 1963 tot instelling van het statuut der handelsvertegenwoordigers heeft ontzenuwd, en dat het volstaat dat zij bewees dat eiser autonoom vertegenwoordiger was;

Overwegende dat het arrest, door te beslissen dat ver-

weerster het vermoeden van voornoemd artikel 2 heeft ontzenuwd, vaststelt dat de tussen partijen gesloten overeenkomst van handelsvertegenwoordiging alle gezag van de opdrachtgever uitsloot en geen arbeidsovereenkomst voor bedienden was;

Doch overwegende dat hieruit, of uit een andere vaststelling van de feitenrechter, niet noodzakelijk volgt dat eiser, bij het vervullen van zijn taak als tussenpersoon, in eigen naam handelde; dat, derhalve, de essentiële voorwaarde om hem met een commissionair of met een makelaar gelijk te stellen en, bijgevolg, om hem de hoedanigheid van koopman toe te kennen, uit het arrest niet blijkt;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan opdat hierover door de feitenrechter wordt beslist;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

16e Kamer. — 24 juni 1970.

Voorzitter: M. Stocquart.

Raadsheren: MM. de Smedt en Slachmuylder.

Advocaat-generaal: M. Van Honsté.

Advocaten: Mrs. Tielemans en Van Kerckhoven.

Hoger beroep in strafzaken. — Vormvereisten. — Ontvankelijkheid.

Zo de verklaring van hoger beroep enerzijds niet gedaan werd op de griffie van de rechtbank die het vonnis heeft gewezen en anderzijds door de in hoger beroep komende partij buiten de aanwezigheid van de griffier werd ondertekend, is het hoger beroep niet ontvankelijk omdat de wezenlijke vormvereisten niet werden nageleefd.

O.M. t./ Somers en Van Brabant.

Beticht van:

te Antwerpen, zelfde kanton, van 2 januari 1968 tot en met 17 maart 1969;

beiden: door het wanbedrijf te hebben uitgevoerd of aan de uitvoering rechtstreeks te hebben meegewerkt of door enige daad tot de uitvoering zodanige hulp te hebben verleend dat het wanbedrijf zonder hun bijstand niet had kunnen worden gepleegd; bij inbreuk op artt. 1, 4, 5 en 6 der wet van 24 oktober 1902, gewijzigd bij de wet van 19 april 1963, op welke plaats en onder welke vorm ook, voordeel getrokken te hebben van kansspelen, hetzij dat zijzelf of door hun gelastigden daaraan deelnamen en te hunnen bate voorwaarden stelden welke de kansen ongelijk maakten, hetzij dat zij van de personen wien het toegelaten werd daaraan deel te nemen een loon in geld ontvingen of iets afhielden van de inzet, hetzij dat zij zich rechtstreeks of onrechtstreeks enig ander voordeel verschafften door middel van die spelen, namelijk de kansspelen neergelegd ter griffie onder ontvattingsstaat 802/69.

Gezien de hoger beroepen ingediend:

op 13 oktober 1969 door het Openbaar Ministerie tegen beide beklaagden,

op 16 dito door beklaagde Somers,

tegen het vonnis uitgesproken (door 3 rechters) de 6 oktober 1969,

door de rechtbank van eerste aanleg van het arrondissement Antwerpen,

dewelke, rechtdoende in correctionele zaken,

Zegt dat het bewezen is dat de eerste beklaagde zich heeft plichtig gemaakt aan het feit hem ten laste gelegd;

Dat het feit lastens tweede beklaagde gelegd niet voldoende bewezen is;

Veroordeelt eerste beklaagde tot een geldboete van 100 fr. + 190/10 = 2.000 fr. of 1 maand vervangende gevangenisstraf en tot de kosten van het geding, belopende op 107 fr.;

Spreekt de tweede beklaagde vrij en stelt hem buiten zake zonder kosten.

Gehoord het verslag gedaan door de Heer Raadsheer de Smedt;

Gehoord het Openbaar Ministerie in zijn eis;

Gehoord de beklaagde Somers in zijn middelen van verdediging ontwikkeld door Mr. Tielemans, advocaat der balie van Antwerpen;

Gehoord de beklaagde Vanbrabant in zijn middelen van verdediging ontwikkeld door Mr. Van Kerckhoven, advocaat der balie van Antwerpen;

Gelet op zijn besluiten;

a) Wat betreft het beroep door het Openbaar Ministerie tegen beide beklaagden ingesteld:

Overwegende dat de verklaring van hoger beroep enerzijds niet gedaan werd op de griffie van de rechtbank die het vonnis heeft gewezen en, anderzijds, door de beroepende partij buiten de aanwezigheid van de griffier werd ondertekend;

Overwegende dat het hoger beroep onontvankelijk is waar de wezenlijke vormvereisten niet werden nageleefd (RPDB, V^o Appel en matière répressive, complément 1, nrs 131, 134 en 136 bis);

b) Wat betreft het beroep door Somers aangetekend:

Overwegende dat het beroep regelmatig is naar vorm en tijd;

Dat het feit beklaagde ten laste gelegd bewezen is gebleven door het onderzoek voor het Hof gedaan;

Dat de straftoemeting bij te treden is;

Dat in de gegeven omstandigheden er geen uitspraak te doen is nopens de verbeuring.

Om deze redenen,

Het Hof,

rechtdoende op tegenspraak,

Gelet op art. 24 der wet van 15 juni 1935, de wetsbepalingen in het bestreden vonnis aangehaald, artikels 203 en 211 van het Wetboek van Strafvordering;

ter zitting door de Heer Voorzitter aangeduid;

Alle andere, meer omvattende of strijdige besluiten van de hand wijzende als irrelevant,

a) Verklaart het hoger beroep van het Openbaar Ministerie onontvankelijk;

Laat de kosten ervan voor rekening van de Staat;

b) Ontvangt het hoger beroep van Somers; verklaart het ongegrond;

Dienvolgens, bevestigt het vonnis te zijnen laste uitgesproken;

Veroordeelt hem tot de kosten van zijn beroep.

NOOT. — 1. De vormvoorschriften inzake hoger beroep worden vermeld in artikel 203 van het Wetboek van strafvordering. Ze werden in 1808 schier ongewijzigd overge-

nomen van artikel 194 van de Franse *Code des délits et des peines* van 3 brumaire jaar IV, waarvan de bepalingen trouwens ook in grote trekken behouden bleven in het huidige artikel 502, 203 en 449 van het Franse, Luxemburgse en Nederlandse Wetboek van strafvordering.

Het gerechtelijk wetboek heeft bepaalde vormwijzigingen ingevoerd en volgens artikel 2 zijn «de in dit wetboek gestelde regels van toepassing op alle rechtsplegingen, behoudens wanneer deze geregeld worden door niet uitdrukkelijk opgeheven wetsbepalingen of door rechtsbeginselen, waarvan de toepassing niet verenigbaar is met de toepassing van de bepalingen van dit wetboek». Uit deze tekst mag worden afgeleid dat de nieuwe regels ook toepasselijk zijn op strafzaken, voor zover ze geen met de strafvordering strijdige bepalingen bevatten (R. Hayoit de Termicourt, *Considérations sur le projet de Code judiciaire*, J.T., 1966, 498).

Het komt ons interessant genoeg voor de geldende vormvoorschriften aan de hand van de nieuwe wetsbepalingen te belichten, waarbij we ons bondigheidshalve zullen beperken tot het hoger beroep ingesteld door de procureur des Konings tegen correctionele vonnissen.

2. Het recht om hoger beroep in te stellen tegen vonnissen gewezen door de correctionele rechtbanken behoort, volgens artikel 202 van het Wetboek van strafvordering (gewijzigd door artikel 7 van de wet van 1 mei 1849) aan de procureur des Konings (Terloops wijzen wij op een verschil in terminologie tussen de Nederlandse en Franse tekst. In de Franse tekst wordt gesproken van «*faculté d'appeler*» en in de Nederlandse tekst van «recht van beroep»).

Uit de tekst van de wet mag natuurlijk niet worden afgeleid dat de procureur des Konings steeds in eigen persoon hoger beroep moet instellen. Ook zijn substituten die, naar luid van artikel 151 van het gerechtelijk wetboek, «onmiddellijk onder zijn toedoen en leiding staan», kunnen geldig hoger beroep aantekenen en volgens A. Braas moet hun beroep *juris et de jure* beschouwd worden als door de procureur des bonings zelf ingesteld (A. Braas, *Précis de procédure pénale*, 3e éd., II, n^o 765, blz. 667). Dit rechtsbeginsel schijnt ons niet meer aanvechtbaar, maar de door deze auteur aangehaalde rechtspraak (Cass. fr., 12 december 1946, *Rec. Dall.*, 1947, 71 en Cass. fr., 18 november 1948, *Rec. Dall.*, 1949, 29) is niet alleen niet ad rem, doch wekt bovendien ten onrechte de indruk dat het probleem actueel blijft.

De grondbegrippen inzake eenheid en ondeelbaarheid van het Openbaar Ministerie werden reeds in 1730 door kanselier d'Aguesseau verkondigd (Ch. Schenck, *Traité sur le ministère public et ses fonctions*, II, blz. 12) en sedert het Franse hof van cassatie in het begin van de 19e eeuw deze beginselen in verscheidene arresten duidelijk heeft uiteengezet, mag dit rechtsprobleem als definitief van de baan geruimd worden beschouwd (Cass. fr. 29 maart 1822, *Bull. crim.*, 21 blz. 158; Cass. fr., 14 mei 1825, *Rec. Dall.*, 1825, I, 375; Cass. fr., 19 januari 1829 vermeld door J. Carnot, *De l'instruction criminelle*, 3e éd., III, blz. 137). Wie nog belangstelling heeft voor deze leerstellingen, mogen we naar de rechtshistorie verwijzen (P. Bonnin, *Commentaire du code d'instruction criminelle*, blz. 237; M. Merlin, *Recueil alphabétique de questions de droit*, 4e éd., I, v^o Appel, blz. 396; A. Morin, *Dictionnaire de droit criminel*, v^o Appel, blz. 58; G. Le Poittevin, *Dictionnaire-formulaire des parquets et de la police judiciaire*, 7e éd., I, v^o Appel correctionnel, blz. 303).

3. Al wordt het niet meer uitdrukkelijk vermeld in artikel 203 Sv, zoals eertijds in artikel 194 van de Code van brumaire jaar IV, staat het buiten discussie dat de procureur des Konings inzake hoger beroep de gewone vorm-

voorschriften moet volgen, die aan de andere partijen zijn opgelegd (A. Morin, l.c., v° Appel, blz. 61; M. Merlin, *Recueil alphabétique*, I, v° Appel, blz. 522; J. Carnot, l.c., III, blz. 147; Le Poittevin, l.c., I, v° Appel correctionnel, blz. 312; *Pandectes B.*, v° Appel pénal, n° 254; M. Van der Moesen, *L'appel en matière répressive, Les Nouvelles, Procédure pénale*, I, 2, n° 154, blz. 695; Brussel, 8 december 1821, *Pa.*, 1821, II, 510; concl. van advocaat-generaal Cloquette voor Cass., 28 februari 1870, *Pas.*, 1870, I, 181; Cass., 15 februari 1926, *Pas.*, 1926, I, 246; Cass., 17 februari 1930, *Pas.*, 1930, I, 123; Hoge Raad, 19 december 1932, *Ned. jur.*, 1933, 160 met noot van Taverne).

Zou men hierin geen toepassing mogen zien van de beginselen vooropgesteld in artikel 6, 3° van het Europees verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden inzake billijk proces, gelijkheid der wapens en non-discriminatie tussen het Openbaar Ministerie en de andere partijen (*Digest of case-law relating to the European convention of human rights*, 1955-1967, art. 6, n° 111, blz. 97 en n° 113, blz. 99)? Deze vormregels waarborgen immers de rechten van de verdediging en de niet-naleving ervan brengt het verval van het recht van hoger beroep mee (Gent, 16 juni 1915, *Pas.*, 1915, II, 60).

Vermits de procureur des Konings op gelijke voet met de andere partijen wordt gesteld, kunnen hem ook geen bijkomende verplichtingen worden opgelegd. Zo moet ook hij zijn hoger beroep niet betekenen aan de belanghebbenden (M. Van der Moesen, l.c., n° 158, blz. 695; Cass., 15 februari 1926, *Pas.*, 1926, I, 246; Cass., 15 april 1935, *Pas.*, 1935, I, 225; Cass. 24 juni 1957, *Pas.*, 1957, I, 1274).

Ook hij mag zijn voorziening beperken tot bepaalde tenlasteleggingen (J. Carnot, l.c., III, blz. 137; *Pandectes B.*, v° Appel pénal, n° 357 en 366; Cass., 16 juni 1913, *Pas.*, 1913, I, 329; Cass., 13 mei 1957, *Pas.*, 1957, I, 1093) of tot bepaalde verdachten (A. Braas, l.c., II, n° 776, blz. 676), hoewel zonder deze begrenzing, zijn beroep op strafrechtelijk gebied de zaak in haar geheel voor het Hof van beroep aanhangig maakt (Cass., 22 september 1952, *Pas.*, 1953, I, 3; Cass., 3 juni 1957, *Pas.*, 1957, I, 1200).

Uit het feit dat de procureur des Konings geen bevoorrechte positie bekleedt inzake vormvoorschriften, mag nog niet worden afgeleid dat het Openbaar Ministerie in het strafgeding een partij is zoals een andere. Deze kwestie kan in het raam van deze noot niet worden uitgediept; vermelden we hier slechts dat het parket geen afstand kan doen van zijn hoger beroep, zodra het is ingesteld (M. Mangin, *Traité de l'action publique et de l'action civile en matière criminelle*, Brussel, 1839, blz. 30; *Pandectes B.*, v° Action publique, n° 183 en Désistement, n° 3 en 8; J.J. Haus, *Principes généraux du droit pénal belge*, 2e éd., II, n° 1057, blz. 327; Cass., 8 maart 1838, *Pas.*, 1838, I, 250 met noot; Cass., 6 december 1858, *Pas.*, 1859, I, 30; Cass., 14 maart 1898, *Pas.*, 1898, I, 117 met noot; Cass., 14 juli 1947, *Pas.*, I, 334).

4. De procureur des Konings of een van zijn substituten, legt dus zoals de andere partijen, een verklaring af ter griffie. Dit veronderstelt een persoonlijke verschijning ter griffie (F. Hélie, *Traité de l'instruction criminelle*, Brussel, 1869, III, n° 4448, blz. 300; *Pandectes B.*, v° pénal, n° 246; A. Braas, l.c., n° 763, blz. 666; T.J. Noyon, *Het wetboek van strafvordering*, blz. 616, n° 1; corr. Luxemburg, 15 april 1905, *Pas.lux.*, VII, 147; Cour sup. Luxemburg, 10 maart 1917, *Pas. lux.*, X, 284).

Deze persoonlijke verschijning is onontbeerlijk en kan door geen enkele andere formaliteit worden vervangen. Noch een deurwaardersexploot (P. Lemerrier, v° Appel, n° 22 in *Répertoire de droit pénal et de procédure pénale*, Dalloz), noch de betekening aan de verdachte (Brussel, 23 februari 1833, *Pas.*, 1833, II, 72; Cass., 22 februari 1870,

Pas., 1870, I, 181), noch aan de griffier (Cass., 3 november 1953, *Pas.*, 1954, I, 147), noch een brief gericht aan de griffier (Cass., 1 mei 1905, *Pas.*, 1905, I, 202; Cass. fr., 4 december 1902, *Rec. Dall.* 1903, I, 65; Cour sup. Luxemburg, 26 oktober 1912, *Pas. lux.*, IX, 51), noch een telegram verzonden aan de griffier (Cass. fr., 23 maart 1901, *Rec. Dall.*, 1903, I, 66; Trib. sup. app. Nieuw-Caledonië, 4 mei 1948, *Rec. Dall.*, 1950, *somm.*, 61) kunnen de persoonlijke verschijning vervangen.

Zelfs ingeval de griffier de akte van beroep opstelde op zicht van dergelijke brief of telegram, dan nog zou het hoger beroep niet ontvankelijk zijn (Cass., 26 december 1904, *Pas.*, 1905, I, 67; Gent, 11 juni 1957, *R.W.*, 1958-59, 391; R. en P. Garraud, *Traité théorique et pratique d'instruction criminelle*, V, n° 1717, blz. 171).

De vorm van deze verklaring wordt in de wet niet bepaald en is bijgevolg niet aan bijzondere voorschriften gebonden (F. Hélie, l.c., III, n° 4448, blz. 300; G. Beltjens, *Le code d'instruction criminelle belge*, II, art. 204, n° 2, blz. 501; Brussel, 10 april 1926, *R.D.P.*, 1926, 598). De verklaring zou zelfs niet noodzakelijk mondeling moeten gedaan worden, een schriftelijke verklaring of gebeurlijk een verzoekschrift dat de middelen van beroep inhoudt in de zin van artikel 204 Sv zou zelfs de mondelinge verklaring kunnen vervangen (Cass., 19 ventôse jaar XI, *Pas.*, 1791-1814, 23; Cass., 19 juni 1806, *Pas.*, 1791-1814, 23; F. Hélie, l.c., III, n° 4443, blz. 299; *Pandectes B.*, v° Appel pénal, n° 241; M. Van der Moesen, l.c., n° 143, blz. 693; - anders: Hoge Raad, 25 juni 1928, *Ned. jur.*, 1928, 1230 met noot; Cour sup. Luxemburg, 10 maart 1917, *Pas. lux.*, X, 284).

Van belang is dat de verklaring een uitdrukkelijke en ondubbelzinnige wilsverklaring bevat (F. Hélie, l.c., III, n° 4443, blz. 299; G. Le Poittevin, l.c., I, v° Appel correctionnel, blz. 313). Het zal volstaan dat de appellant verklaart het door de andere partij ingestelde hoger beroep te volgen, opdat aan de pleegvormen voldaan weze (F. Hélie, l.c., III, n° 4448, blz. 300 - anders: Gent, 11 februari 1888, *Pas.*, 1888, II, 288). Maar een beroep « onder voorbehoud » of een « voorlopig » beroep is niet rechtsgeldig (Cass., 6 maart 1834, *Pas.*, 1834, I, 222; Cass., 10 juli 1933, *Pas.*, 1933, I, 289; Cass., 25 juni 1934, *Pas.*, 1934, I, 337).

5. Krachtens artikel 31 van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken, gebruiken de verdachte en de burgerlijk aansprakelijke partij de taal van hun keuze voor al hun verklaringen. Dit geldt ook voor de verklaring van hoger beroep gedaan bij toepassing van artikel 203 Sv (Cass., 9 december 1957, *Pas.*, 1958, I, 368; Cass., 22 juli 1959, *Pas.*, 1959, I, 1146; Cass., 31 januari 1966, *Pas.*, 1966, I, 700).

De procureur des Konings heeft echter dergelijke keuze niet, hij moet zijn verklaring ter griffie afleggen in de taal der rechtspleging, die hij trouwens ook op de terechtzittingen voor al zijn tussenkomsten moet in acht nemen (art. 35).

De akte van beroep, zo van het parket als van de andere betrokkenen, moet echter door de griffier op straffe van nietigheid in de taal der rechtspleging d.i. van het vonnis a quo worden opgesteld (Concl. van advocaat-generaal H. Sabbe voor Brussel, 19 januari 1938, *R.W.*, '38-39, 422; Corr. Tongeren, 2 maart 1954, *R.W.*, 1954-55, 1308; Corr. Tongeren, 28 mei 1963, *R.W.*, 1963-64, 269). Zelfs wanneer het vonnis a quo klaarlijklijk in een andere dan de bij de wet voorgeschreven taal is gesteld, blijft dit voorschrift van toepassing (L. Lindemans, *Taalgebruik in gerechtszaken*, n° 239, blz. 133 A.P.R.; Brussel, 3 juli 1937, *R.D.P.*, 1937, 874; Cass., 26 oktober 1937, *R.D.P.*, 1938, 80; Cass., 29 november 1948, *R.W.*, 1948-49, 681).

Zo de procureur des Konings of een van de andere partijen gebruik maken van hun recht om overeenkomstig artikel 204 Sv een bezwaarschrift — dat in ons wetboek

van strafvordering om historische redenen ten onrechte nog verzoekschrift wordt genoemd — inhoudend de middelen van hoger beroep bij de akte te voegen, zullen zij ook op straffe van nietigheid dit geschrift in de taal van het bestreden vonnis moeten stellen (R. Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen over de wet van 15 juni 1935*, R.W., 1935-36, 60).

6. De verklaring van hoger beroep moet afgelegd worden op de griffie van de rechtbank die het vonnis gewezen heeft (art. 203 Sv). Sedert de wet van 28 juli 1893 betreffende «de verklaringen van hoger beroep of van voorziening in verbreking van de gedetineerde of geïnterneerde personen», die de opgesloten personen in de gelegenheid stelt voor de directeur van de inrichting of diens gemachtigde de verklaring van hoger beroep af te leggen, levert de toepassing van deze wetsbepaling geen moeilijkheden meer op. De verklaring afgelegd voor de gevangenisdirecteur heeft immers dezelfde uitwerking als deze die op de griffie of door de griffier ontvangen is.

De Belgische rechtspraak en rechtsleer hebben steeds aangenomen dat het begrip «griffie» strikt moest worden geïnterpreteerd en een verklaring ten huize van de griffier of op de terechtzitting (à l'oreille du greffier!) kon daarmee niet worden gelijkgesteld (F. Hélie, l.c., III, n° 4442, blz. 299; A. Braas, l.c., II, n° 763, blz. 666; *Pandectes B.*, v° *Appel pénal*, n° 244; M. Van der Moesen, l.c., n° 147, blz. 694; Cass., 19 februari 1923, *Pas.*, 1923, I, 198; Cass., 7 februari 1933, *Pas.*, 1933, I, 99; Corr. Kortrijk, 17 juni 1960, R.W. 1960-61, 1246).

Nu artikel 52 van het gerechtelijk wetboek gesteld heeft dat «een akte alleen op geldige wijze ter griffie kan worden verricht» is elke aarzeling omtrent de letterlijke betekenis van het woord «griffie» uitgesloten.

Deze bepaling mag als zeer vooruitstrevend worden beschouwd omdat ze heel wat misbruiken en willekeur uitsluit. In Frankrijk immers mag de griffier zich, ondanks de nieuwe *Code de procédure pénale* van 23 december 1958, nog steeds ter plaatse begeven om een verklaring van hoger beroep af te nemen (P. Aymond en P. Lemercier, *De la cour d'appel en matière correctionnelle*, n° 180 in *Jurisclasser de procédure pénale*). Ook in Nederland was het de onmiskenbare bedoeling van de wetgever dat onder griffie niet altijd te verstaan is het bureau van de griffier, maar ook na de normale openingstijd, de plaats waar de griffier zich bevindt o.m. diens huis en ter terechtzitting (J. De Bosch Kemper, *Wetboek van strafvordering*, III, 84; T.J. Noyon, l.c., blz. 617; A.J. Blok en L. Ch. Besier, *Het Nederlandsche strafproces*, II, blz. 471-472; concl. van Advocaat-generaal van Oosten voor Hoge Raad, 4 maart 1958, *Ned. jur.*, 1958, n° 311). De Luxemburgse strafvordering biedt de opgesloten personen niet eens de gelegenheid om een verklaring van beroep af te leggen voor de gevangenisdirecteur, zodat de verdachten ofwel ter griffie moeten komen, ofwel een gevolmachtigde moeten aanstellen om in hun plaats deze verklaring te doen. Gewoonlijk begeeft de griffier zich naar de gevangenis om de verklaring van beroep af te nemen, maar deze gewoonte is niet wettelijk geregeld en dat legt ook uit waarom de rechtspraak zich in dergelijke gevallen inschikkelijk toont bij het aanvaarden van overmacht (Cour sup. Luxemburg, 24 oktober 1903, *Pas. lux.*, VI, 414; Cour sup. Luxemburg, 10 maart 1917, *Pas. lux.*, X, 284). In België werd dit probleem zoals hierboven vermeld reeds in 1893 opgelost. Nederland paste zijn wetgeving aan bij de wijziging van titel V van zijn Wetboek van strafvordering op 29 november 1935 (zie het huidig artikel 449, 2 Sv) en in Frankrijk werd het recht van beroep der aangehouden personen geregeld in artikel 503 van de *Code de procédure pénale* van 23 december 1958.

7. De verklaring van hoger beroep moet niet alleen ter griffie worden gedaan, maar ze moet bovendien tijdens de diensturen worden afgelegd. Vóór de invoering van het gerechtelijk wetboek waren de meningen daaromtrent verdeeld: de rechtsleer en een deel van de rechtspraak hield het bij de wettelijke diensturen (Brussel, 6 oktober 1922, R.D.P., 1923, 157; C. Scheyven, *Traité pratique des pourvois en cassation*, 2e éd., n° 135, blz. 305, R.P.D.B., v° *Greffie-greffier*, n° 129; G. Schuind, *Traité pratique de droit criminel*, 2e éd., II, blz. 577), terwijl het hof van cassatie ook een verklaring afgelegd na de wettelijke openinguren voor rechtsgeldig hield (Cass., 26 mei 1930, *Pas.*, 1930, I, 234; Cass., 16 oktober 1950, *Pas.*, 1951, I, 65).

Een correctionele rechtbank dreef het zelfs zover dat ze de weigering van de griffier om zich naar zijn kantoor te begeven na de sluitingsuren als een geval van overmacht aanmerkt (Corr. Dinant, 29 maart 1960, *Jur. Liège*, 1959, 60, 260). Meestal werd echter aanvaard dat de griffier bevoegd, doch niet verplicht was om, buiten het lokaal waar de griffie gevestigd was en op tijden waarop de griffie ingevolge de bij koninklijk besluit geregelde diensturen gesloten was, verklaringen omtrent het instellen van hoger beroep aan te nemen (Corr. Kortrijk, 17 juni 1960, R.W., 1960-61, 1246).

Ook in Nederland heeft dit probleem zich gesteld en bij arrest van 4 maart 1958 besliste de Hoge Raad der Nederlanden dat «de wettelijke mogelijkheid rechtsmiddelen aan te wenden is gebonden aan de uren waarop de griffie is geopend, althans geopend behoort te zijn» (Hoge Raad, 4 maart 1958, *Ned. jur.*, 1958, n° 311).

Wij kunnen niet weerstaan aan de verleiding enkele passages aan te halen uit de treffende conclusie van advocaat-generaal 's Jacob voor de Hoge Raad: «Geen niet-jurist zou anno 1962 op de gedachte zijn gekomen dat het hoofd van een overheidsdienst, welke op een voor een ieder kenbare plaats en op voor een ieder kenbare uren voor het publiek fungeert, buiten die plaats, met name ten woonhuize van dat hoofd van dienst, en buiten die vastgestelde diensturen, om tien uur 's avonds, voor een ambtelijke verrichting zou kunnen en mogen worden lastig gevallen. Wie, aan zijn avondmaal gezeten, tot de schokkende ontdekking komt, dat de dag van heden de laatste vervalldag is voor de betaling van zijn aanslag in de inkomstenbelasting, zal niet op de gedachte komen om zich in de loop van de avond naar de woning van de ontvanger der directe belastingen te begeven om aldaar nog tijdig aan zijn fiscale verplichtingen te voldoen...

...Het wordt in onze tijd als vanzelfsprekend aanvaard, dat alle kantoren van openbare diensten slechts gedurende bepaalde uren voor het publiek geopend zijn en geen mens, die binnen een bepaalde termijn een betaling moet doen hetzij ten postkantore of ten kantore der belastingen, zal zich erover verwonderen, dat die betaling alleen zal kunnen geschieden gedurende de uren, dat het kantoor van de dienst voor het publiek geopend is. Komt hij te laat, dan zal hij dat als zijn eigen fout beschouwen en er niet aan denken er de dienst een verwijt van te maken, dat hij niet dag en nacht voor hem klaar staat... In ons huidig maatschappelijk bestel kan kennisgeving van de genoemde termijnen in redelijkheid niet meer leiden tot de opvatting, dat dan ook op elk ogenblik van die termijn hetzij bij dag, hetzij bij nacht, de bevoegdheid voor de uitoefening waarvan die termijn is gegeven, kan worden uitgeoefend?»

Terecht poneerde het daarop gewezen arrest dat wanneer het aanwenden van het rechtsmiddel afhankelijk is van de mogelijkheid voor de appellant de griffier te kunnen bereiken en voorts, indien hij erin mocht slagen, van diens goedgunstigheid om zijn medewerking aan het opmaken van de desbetreffende akte te verlenen, willekeur hiervan het gevolg zou kunnen zijn. De door de Regering

in de Memorie van Toelichting gegeven authentieke interpretatie ter zijde stellend, besliste de Hoge Raad dat buiten de uren waarop de griffie open is, althans geopend behoort te zijn, geen rechtsgeldige verklaring van hoger beroep kan worden gedaan (Hoge Raad, 15 januari 1963, *Ned. jur.*, 1963, n° 229).

In België heeft de wetgever moeten ingrijpen om « een einde te maken aan de onzekerheden zowel op burgerlijk als op strafrechtelijk gebied » (*Parl. Bescheiden, Kamer, Zitting 1966-67*, n°59/49, blz. 41). Meteen verdween een anachronisme dat wellicht bij de folklore behoorde, maar dat thans de griffiers voor middernachtelijk bezoek behoeft. Artikel 52 van het gerechtelijk wetboek bepaalt dat: « een akte alleen op geldige wijze ter griffie kan worden verricht op de dagen en uren waarop de griffie toegankelijk moet zijn voor het publiek » en bij koninklijk besluit van 27 november 1970 tot vaststelling van de dagen en uren waarop de griffies van de hoven en rechtbanken open zijn, in uitvoering van artikel 176 G.W., zijn de griffies van alle correctionele rechtbanken voor het publiek toegankelijk de eerste vijf dagen van de week van 8.45 u. tot 13 uur en van 14 uur tot 17 uur.

Alle buiten deze wettelijke diensten verrichte akten zijn ongeldig, zelfs al heeft de griffier ervoor zorg gedragen dat de griffie openstond voor het publiek tijdens de verrichtingen (*Corr. Tongeren*, 25 juni 1969, *Pas.*, 1970, III, 14). Deze nieuwe regeling van artikel 52 G.W. brengt niet alleen méér rechtszekerheid mee, maar ze getuigt van een meldenswaard sociaal begrip voor het gerechtelijk personeel.

8. De wet eist een verklaring ter griffie, maar vermeldt niet dat deze voor de griffier moet worden afgelegd. Rechtsleer en rechtspraak zijn het erover eens dat de tussenkomst van de griffier onontbeerlijk is en dat een verklaring bv. meegedeeld aan een griffiebediende ongeldig is (*G. Beltjens, l.c.*, II, art. 204, n° 3, blz. 501; *Pandectes B.*, v° *Appel pénal*, n° 247; *M. Van der Moesen, l.c.*, n° 149, blz. 204; *R.P.D.B.*, compl. I, v° *Appel en matière répressive*, n° 136bis; *Cass.*, 1 mei 1905, *Pas.*, 1905, I, 202; *Cour sup. Luxemburg*, 10 maart 1917, *Pas. lux.*, X, 284).

Het is logisch dat de wetgever van 1808 de griffier betrokken heeft bij de verklaring van hoger beroep. « L'on ne conçoit point, conclueerde advocaat-generaal M. Leclercq, un greffe sans greffier, qui le desserve et lui donne par sa présence le caractère actif d'office public; l'on ne conçoit par conséquent point qu'un acte doive se passer dans un greffe à ce titre sans que le greffier y intervienne, lui imprimant par cette intervention le caractère d'authenticité inhérent à son office, et de là encore liaison nécessaire entre les déclarations devant être faites au greffe, et la preuve de leur existence et de leur date par un acte émané du greffier (Concl. voor *Cass.*, 23 juli 1850, *Pas.*, 1850, I, 400).

Onze verouderde wettekst zou kunnen aangepast worden, zoals dit reeds in het Franse artikel 502 en het Nederlandse artikel 451 werd gedaan. Meteen zou dan meer eenvormigheid worden bereikt met artikel 417 Sv, dat het beroep in cassatie regelt, waarbij uitdrukkelijk de tussenkomst van de griffier wordt vereist. Het zou volstaan een § 5 te voegen bij het huidige artikel 203 Sv. luidende als volgt: « Van iedere verklaring van hoger beroep maakt de griffier onmiddellijk een akte op die hij met degene die de verklaring doet, ondertekent. Indien hij die de verklaring doet niet kan of niet wil tekenen, maakt de griffier daarvan melding in de akte ».

9. Ons wetboek van strafvordering rept geen woord over het opstellen van een akte van beroep en deze leemte is eveneens aan de eerbiedwaardige ouderdom van dit wetboek toe te schrijven. De rechtspraak heeft deze lacune

ten dele ondervangen, maar het is niet goed, pleegvormen, die nauw verbonden zijn met de rechten van de verdiging op louter jurisprudentiële gronden te doen steunen.

Nu de wetgever geen akte van beroep en dus ook geen vormen voor het opstellen ervan heeft voorgeschreven, stelt zich de vraag hoe dan de nietigheid wegens het niet-naleven van de pleegvormen kan worden ingeroepen? Daarbij moet rekening gehouden worden met artikel 860 G.W., bepalend dat « welke de verzuimde of onregelmatig verrichte vorm ook zij, geen proceshandeling kan nietig worden verklaard, indien de wet de nietigheid ervan niet uitdrukkelijk heeft bevolen. »

Naar onze mening kan de nietigheid van de akte van beroep worden ingeroepen telkens deze niet beantwoordt aan de dwingende vormvereisten, die aan alle gerechtelijke of authentieke akten worden gesteld, o.m. handtekening van de openbare ambtenaar die de akte opmaakt, bevoegdheid van deze ambtenaar om de akte te verlijden, identificatie der betrokken partijen — of wanneer de akte niet beantwoordt aan haar doel m.a.w. telkens de rechts-handeling die het voorwerp van de akte uitmaakt, niet wordt vermeld. In beide gevallen kan een akte niet voor rechtsgeldig doorgaan. De openbare ambtenaar die hier de akte van beroep moet opstellen, is natuurlijk de griffier, vermits artikel 173 G.W. hem aanstelt om « de akten op te maken van de verschillende formaliteiten waarvan de vervulling moet worden vastgesteld » (*R.D.P.B.*, v° *Grefte-greffier*, n° 124).

De griffier zal de akte van beroep onmiddellijk na de verklaring van beroep moeten opstellen om hem samen met de comparant te ondertekenen. Nu kan de term « onmiddellijk » aanleiding geven tot een ruime interpretatie (*G. Flamand, Considérations sur les délais en matière de procédure pénale, R.D.P.*, 1966-67, blz. 243-282), maar er wordt hier slechts een aansporing om dadelijk de verklaring op te tekenen bedoeld. De wettelijke verplichting om de akte te laten ondertekenen door de comparant, zal de griffier in feite verplichten de akte van beroep zonder verwijf op te maken, tenzij hij — in strijd met de richtlijnen van zijn hiërarchische oversten — de afkeurenswaardige gewoonte zou hebben ingevoerd om de akten in blanco te laten tekenen door de appellanten.

Ook in Nederland heeft de tardieve opstelling van de akten van beroep het voorwerp van controverse uitgemaakt. Procureur-generaal Tak concludeerde dat « verklaring en akte één geheel vormen, zodat, waar de verklaring is gedaan op 24 maart en de akte eerst is opgemaakt op 30 maart d.a.v. het hoger beroep pas kon geacht worden ingesteld te zijn op de laatstgestelde datum, daar immers toen daaraan de laatste hand werd gelegd » en de Hoge Raad der Nederlanden besliste dat « het hoger beroep er eerst is, wanneer de akte is opgemaakt en behoorlijk ondertekend » (Hoge Raad, 19 december 1932, *Ned. jur.*, 1933, 160).

Ook de Franse rechtspraak en rechtsleer houden voor dat de akte moet opgesteld worden binnen de wettelijke termijn om hoger beroep in te stellen, omdat also onmiddellijk zal blijken dat de verklaring ter griffie tijdig werd afgelegd (*Cass. fr.*, 4 december 1902, *Rec. Dall.*, 1903, I, 65 met noot; *M. Merlin, Recueil alphabétique*, I, v° *Appel*, blz. 532; *R. Garraud, l.c.*, V, n° 1717, blz. 173) of zoals J.M. Legraverend het uitdrukt « pour prévenir toute surprise, toute connivence » (*J.M. Legraverend, Traité de la législation criminelle*, 3e éd., III, blz. 380).

Bij ons weten is er in de Belgische rechtspraak slechts één geval bekend, waar de verklaring van beroep tijdig werd gedaan, maar waar de akte van beroep omwille van oorlogsomstandigheden te laat werd opgemaakt. Het hof van beroep te Gent heeft het hoger beroep ontvankelijk verklaard op grond van overmacht, maar dit neemt niet weg dat het laattijdige opstellen van de akte normaliter

voor ongeldig werd aangezien (Gent, 16 juni 1915, *Pas.*, 1915, II, 60).

10. De akte van beroep wordt door de appellant ondertekend en zo hij weigert of niet kan tekenen, maakt de griffier daarvan melding in de akte. De handtekening van de comparant is niet onontbeerlijk en de vaststelling van deze verklaring zal voldoende blijken uit de ondertekening van de griffier (M. Bourguignon, *Manuel d'instruction criminelle*, 3e éd., I, blz. 304; R. Garraud, *l.c.*, V, n° 1717, blz. 173; R.P.D.B., compl. I, v° *Appel en matière répressive*, n° 135; Dijon, 11 oktober 1912, *Rec. Dall.*, 1915, 2, 21 met noot).

De handtekening van de griffier is echter een *conditio sine qua non* voor de regelmatigheid van de akte van beroep. Als openbaar ambtenaar verleent hij authenticiteit aan de gerechtelijke akte en zonder zijn handtekening is er slechts een ontwerp van akte, maar geen volwaardig officieel document (*Pandectes B.*, v° *Appel pénal*, n° 248; M. Van der Moesen, *l.c.*, n° 150, blz. 694; R.D.P.B., compl. I, v° *Appel en matière répressive*, n° 134; Hoge Raad, 4 december 1939, *Ned. jur.*, 1940, n° 452 met noot van Taverne).

Men kan de vraag stellen of de akte van beroep onontbeerlijk is voor de geldigheid van het beroep. Vermits de wet geen gewag maakt van deze verplichting, kan de afwezigheid of de nietigheid van de akte, de rechtsgeldigheid van het hoger beroep in het gedrang brengen? Naar onze mening kan artikel 860 G.W. een ommekeer in onze rechtspraak teweegbrengen: het hoger beroep is een proceshandeling die onder de toepassing van het gerechtelijk wetboek valt en die bijgevolg niet kan worden nietig verklaard zonder uitdrukkelijke wetsbepaling (*Ontwerp van wet tot invoering van het gerechtelijk wetboek*, blz. 207; R. Van Lennep, *Gerechtelijk wetboek*, III, blz. 1007). De Nederlandse rechtspraak is hierin misschien richtinggevend waar zij het ontbreken van de handtekening van de griffier niet meer beschouwt als een voldoende grond voor de niet ontvankelijkheid van het beroep: de akte is slechts het bewijs dat de door de wet voorgeschreven verklaring van beroep regelmatig werd gedaan, doch nergens is voorgeschreven dat geen ander bewijs van deze rechtshandeling toegelaten is. Zo er maar voldoende waarborgen voorhanden zijn, kan de onregelmatige akte worden vervangen of aangevuld door andere bewijsmiddelen (noten van B.V.A. Röling onder Hoge Raad, 3 mei 1949, *Ned. jur.*, 1949, n° 428; 8 november 1949, *Ned. jur.*, 1950, n° 130).

De nietigheid van de akte van beroep zou aldus de rechtsgeldigheid van de verklaring niet belemmeren: dergelijke theorie, waarvan we in de Belgische rechtsleer of rechtspraak geen spoor vinden, biedt het voordeel dat de onregelmatigheden gepleegd door de griffier — en dus buiten het toedoen van de appellant — beter kunnen ondervangen worden zonder overmacht te moeten doen gelden.

11. De akten van beroep worden ingeschreven in daartoe bestemde registers, die op de griffie bewaard worden. Er bestaat een bijzonder register voor de akten van beroep van het openbaar ministerie en een gezamenlijk register voor de akten der andere partijen. De inschrijving van de akte van beroep in dit register is echter niet verplichtend en de griffier kan geldig de akte opstellen op een los blad (Hélie, *l.c.*, III, n° 4444, blz. 299; *Pandectes B.*, v° *Appel pénal*, n° 250; G. Beltjens, *l.c.*, II, art. 204, n° 4, blz. 501; R. Garraud, *l.c.*, V, n° 1717, blz. 173; M. Van der Moesen, *l.c.*, n° 152, blz. 694; Cass. fr., 26 fructidor jaar IX, M. Merlin, *Recueil alphabétique*, I, v° *Appel*, blz. 531).

We hebben reeds eerder gezegd dat de wilsverklaring duidelijk en ondubbelzinnig moet zijn, hetzelfde geldt na-

tuurlijk voor de akte van beroep. Het inzicht om hoger beroep in te stellen moet uit de akte blijken. De akte moet eveneens vermelden wie hoger beroep heeft aangetekend (Brussel, 10 april 1926, *R.D.P.*, 1926, 598; F. Hélie, *l.c.*, III, n° 4446, blz. 300; *Pandectes B.*, v° *Appel pénal*, n° 242), tegen wie en tegen welk vonnis hoger beroep wordt ingesteld. De datum van het bestreden vonnis is niet onontbeerlijk en gebeurlijk kan een vergissing worden goedge maakt, als het maar duidelijk is welke rechterlijke beslissing wordt bedoeld (Brussel, 12 mei 1898, *Pas.*, 1898, II, 383; Brussel, 2 februari 1955, *R.W.*, 1954-55, 1340).

Maar niet alle vergissingen kunnen worden rechtgezet. Zo besliste het Franse hof van cassatie dat een beroep ingesteld tegen een genaamde Daranguet niet mocht verbeterd worden in Baranger, maar het betrof hier een beroep ingesteld door het openbaar ministerie en de oplossing was in het voordeel van de verdachte (Parijs, 6 december 1961, *J.T.*, 1962, 240). Zo werd ook niet aanvaard dat ingeval er twee vonnissen tegen dezelfde verdachte door dezelfde rechtbank werden uitgesproken en de akte van beroep niet vermeldde tegen welk vonnis het gericht was, het hof van beroep de wil van de comparant zou mogen interpreteren om uit te maken welk vonnis hij beoogde (Cass., 29 mei 1933, *Pas.*, 1933, I, 251; M. Van der Moesen, *l.c.*, n° 158 bis - anders: Brussel, 6 oktober 1950, *J.T.*, 1950, 625 met noot van R. Philips).

Een Nederlands gerechtshof oordeelde dat de akte niet noodzakelijk diende te vermelden dat de verklaring van hoger beroep «ter griffie» werd afgelegd «nu blijkt dat door verdachte tijdig hoger beroep tegen het vonnis a quo is aangetekend door een door hem ten overstaan van een griffier afgelegde verklaring ten tijde dat het bureau van de griffier bij die rechtbank voor het publiek geopend was» ('s Hertogenbosch, 18 september 1963, *Ned. jur.*, 1963, n° 487).

Moet ook de datum en het uur van de verklaring van beroep en van het opstellen van de akte worden vermeld? De vermeldingen zijn niet op straffe van nietigheid voorgeschreven en hun afwezigheid schaadt de ontvankelijkheid van het hoger beroep niet (Hoge Raad, 3 mei 1949, *Ned. jur.*, 1949, n° 428), maar het zou aan te bevelen zijn. Alleen dank zij een nauwkeurige vermelding van het tijdstip waarop de verklaring is afgelegd, is een doeltreffende controle mogelijk.

12. Zo de bepalingen van artikel 203 Sv niet werden nageleefd en de verklaring laattijdig, per brief of telegram, of buiten de diensturen werd afgelegd, staat het vast dat het beroep niet rechtsgeldig werd ingesteld. Maar nu kan het gebeuren dat deze onregelmatigheid niet te wijten is aan de appellant, doch aan derden, aan de griffier of aan de omstandigheden. Kan hij dan overmacht invoeren of kan hij enig ander rechtsmiddel aanwenden om zijn recht op hoger beroep te vrijwaren?

In de eerste plaats zijn er onregelmatigheden die aan de griffier toe te schrijven zijn. Deze ambtenaar zou kunnen weigeren een akte van beroep op te stellen of zelfs een verklaring te aanvaarden. Hij zou ook kunnen invoeren dat hij over onvoldoende gegevens beschikt om dergelijke akte behoorlijk op te maken. In dit geval handelt hij in strijd met zijn beroepspllichten en voor de appellant kan deze onwil of deze nalatigheid een geval van overmacht uitmaken (Gent, 22 december 1954, *R.W.*, 1954-55, 1761; R.P.D.B., v° *Grefte-griffier*, n° 131; Cass. fr., 10 november 1953, *Rec. Dall.*, 1954, 565; K.I. Parijs, 27 februari 1963, P. Aymond en P. Lemerrier, *l.c.*, n° 112; P. Bonnin, *l.c.*, blz. 241). Dergelijke obstructie is evenwel moeilijk te bewijzen en daarom wordt er aangeraden de weigering van de griffier bij authentieke akte te laten vaststellen (Cass., 9 september 1836, *Pas.*, 1836, I, 318; concl. van advocaat-generaal M. Leclercq voor Cass., 23 juli 1850, *Pas.*, 1850, I,

400; M. Merlin, *Répertoire universel et raisonné de jurisprudence*, 5e éd., III, V° *Cassation*, blz. 397; P. Bonnin, l.c., blz. 241; *Pandectes B.*, V° *Appel pénal*, n° 252; M. Van der Moesen, l.c., n° 153, blz. 694; R.P.D.B., compl. I, V° *Appel en matière répressive*, n° 132; J. De Bosch Kemper, l.c., III, 85).

Als de griffie tijdens de diensturen gesloten is of de griffier is ten onrechte niet aan te treffen op zijn kantoor, kan de appellant geen geldige verklaring afleggen. Ook dan kan hij volgens de Belgische rechtspraak en rechtsleer overmacht inroepen (Gent, 22 december 1954, R.W., 1954-55, 1761; C. Scheyven, l.c., n° 136, blz. 305) maar buiten de diensturen kan er geen sprake zijn van enige fout van de griffier, laat staan van overmacht (Cass., 3 november 1953, *Pas.*, 1954, I, 147; Corr. Kortrijk, 6 december 1960, R.W., 1960-61, 1248-*anders*: Corr. Dinant, 29 maart 1960, *Jur. Liège*, 1959-60, 260). Het beletsel kan in bepaalde omstandigheden bezwaarlijk worden vastgesteld bij authentieke akte: het zal meestal onmogelijk blijken de vroegtijdige sluiting van de griffie bij deurwaardersexploot te laten constateren omdat deze ambtenaar zelden in staat zal zijn om tijdig ter plaatse te komen. In dergelijke gevallen mogen alle bewijsmiddelen worden aangevoerd om de overmacht te doen blijken.

13. Maar wat gebeurt er als de griffier bij het opmaken van de akte zich vergist heeft in de naam van de appellant, de datum van het bestreden vonnis verkeerd vermeldt of de wet op het gebruik der talen schendt? Ofwel werden de inlichtingen verkeerd verstrekt door de appellant en dan kan hij natuurlijk geen overmacht inroepen, of hij eist van de griffier een bepaalde taal te gebruiken bij het opstellen van de akte, en dan kan hij de onontvankelijkheid van zijn beroep de griffier niet ten kwade duiden (Corr. Tongeren, 2 maart 1954, R.W., 1954-55, 1308). Als echter de fout uitsluitend aan de griffier is te wijten, kan de appellant art. 6 van het Europees verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden inroepen, want zijn recht op hogere voorziening mag hem niet worden ontnomen doordat de griffier in gebreke blijft zijn ambtsverplichtingen zorgvuldig na te komen. De rechten van de verdediging komen in het gedrang, telkens het recht op hoger beroep wordt betwist op onbillijke gronden (Gent, 16 juni 1915, *Pas.*, 1915, II, 60).

Dit is nog geen reden om te menen dat het hek van de dam is en dat de toepassing van de wet systematisch mag worden ontzenuwd door het inroepen van vermeende rechtsschendingen. Maar telkens de billijkheid eist dat de partijen hun recht op beroep behouden zal de rechtbank de beletsels moeten onderzoeken en toetsen aan de regels van de rechtvaardigheid. Het probleem van de overmacht is een feitenkwestie die door de rechter ten gronde moet worden opgelost (Cass., 22 oktober 1945, *Pas.*, 1945, I, 251), rekening houdende met recht en redelijkheid.

Van meetaf aan heeft de Belgische rechtspraak zich inschikkelijk getoond bij het aanvaarden van overmacht (concl. van advocaat-generaal M. Leclercq voor Cass., 23 juli 1850, *Pas.*, 1850, I, 400). Hetzelfde kan worden gezegd van de Luxemburgse rechtspraak (Cour sup. Luxemburg, 24 oktober 1903, *Pas. lux.*, VI, 414; Cour sup. Luxemburg, 10 maart 1917, *Pas. lux.*, X, 284). De andere landen volgden slechts schoorvoetend dit voorbeeld (Hoge Raad, 3 mei 1949, *Ned. jur.*, 1949, n° 428; Hoge Raad, 8 november 1949, 1950, n° 130 — maar zie eerder: Hoge Raad, 19 december 1932, *Ned. jur.*, 1933, 160; Hoge Raad, 4 december 1939, *Ned. jur.*, 1940, n° 452). De Franse rechtspraak heeft steeds rekening gehouden met de overmacht, al toonde ze zich streng bij de aanvaarding ervan, maar sedert enkele jaren is er ook een kentering geko-

men in deze strakke houding (Cass. fr., 18 januari 1962, J.C.P., 1962, II, 12.884 met noot).

De strafvordering heeft zich weten aan te passen aan de geest van de tijd en toont zich menselijker en socialer bij de toepassing van de wet en ook ruimer bij het aanvaarden van overmacht, telkens de fout elders dan bij de appellant ligt.

14. Welke van de hierboven uiteengezette beginselen komen nu te pas bij de analyse van het vorenstaande arrest? In de premissen wordt aangenomen dat de verklaring van hoger beroep niet werd gedaan op de griffie van de rechtbank die het vonnis gewezen heeft en, anderszids, dat de akte door de in hoger beroep komende partij i.c. de procureur des Konings, buiten de aanwezigheid van de griffier werd ondertekend. Uit de schending van beide «wezenlijke vormvereisten» heeft het hof van beroep afgeleid dat het hoger beroep niet ontvankelijk was.

Nu blijkt het dat de parketmagistraat de griffier heeft opgebeld om hem mee te delen dat hij beroep aantekende en om hem te vragen, zoals naar gewoonte, een bediende naar zijn kantoor te sturen met het register der beroepsakten. Enkele ogenblikken later werd de akte dan op het parket ondertekend.

Deze telefonische mededeling aan de griffier kan bezwaarlijk worden gelijkgesteld met de bij art. 203 Sv voorgeschreven verklaring van beroep, al bereikte ze de griffier wel degelijk «ter griffie».

Het hof van beroep heeft, naar onze mening, terecht geoordeeld dat er hier geen sprake kon zijn van een regelmatige «verklaring van beroep». De ondertekening van de akte van beroep buiten de aanwezigheid van de griffier wordt eveneens als een grond van niet ontvankelijkheid beschouwd. Maar houdt de onregelmatigheid van de akte ook de nietigheid der verklaring van beroep in? Is de akte onontbeerlijk voor het vaststellen van de wilsverklaring van de appellant? Misschien kan dit worden afgeleid uit het arrest, maar erg duidelijk staat het er niet in vermeld.

Het hof blijkt zich gesteund te hebben op bepaalde gegevens, die in strijd waren met de vermeldingen van de door de griffier opgestelde akte van beroep. Wat hiervan te denken nu rechtspraak en rechtsleer op het standpunt staan dat de authenticiteit van openbare akten niet mag worden aangevochten door getuigenissen of andere bewijsmiddelen (*Pandectes B.*, V° *Acte authentique*, n° 229). In het belang van de rechtszekerheid wordt er dan ook grote waarde gehecht aan de officiële vaststellingen en het geloof dat aan authentieke geschriften moet worden geschonken is een sedert lang door het Hof van Cassatie toegepaste regel (F. Rigaux, *La nature du contrôle de la Cour de cassation*, n° 179-187, blz. 284 en vlg en n° 205, blz. 316).

Hetgeen in de akte vermeld staat, voor zover het vaststellingen zijn die de openbaar ambtenaar moet verrichten en die hij de visu of de auditu heeft waargenomen, is waar, onvoorwaardelijk en zonder mogelijkheid van tegenbewijs. Wat daarin niet vermeld staat is even onvoorwaardelijk, zonder mogelijkheid van tegenbewijs, niet geschied (noot W.P. onder Hoge Raad, 22 december 1964, *Ned. jur.*, 1965, n° 181; *Pandectes B.*, V° *Acte authentique*, n° 235, 251).

Enkele jaren geleden besliste het Hof van Cassatie dat als in de akte van beroep vermeld staat dat de procureur des Konings ter griffie is verschenen en verklaard heeft hoger beroep in te stellen tegen het vonnis a quo en deze akte eindigt met de formule «Waarvan akte, ondertekend na lezing door de comparant en de griffier» gevolgd door de handtekeningen van de magistraat en de griffier, deze vermelding een authentieke

vaststelling inhoudt dat de verklaring van beroep door die bepaalde griffier werd ontvangen en opgesteld (Cass., 28 mei 1962, *Pas.*, 1962, I, 1105; R.P.D. B., compl. I, *Appel en matière répressive*, n° 136ter).

A. Vandeplas

HOF VAN BEROEP TE GENT.

7e Kamer. — 7 januari 1971.

Voorzitter: M. De Groote.

Raadsheren: MM. De Witte en Van Bever.

Advocaten: Mrs. Bouckaert en Debeuckelaere.

Uitvoerend beslag. — Aansprakelijkheid van de gerechtsdeurwaarder. — Beslag op meubelen, zich bevindende in woning van de ouders en van hun inwonende zoon, debiteur van de schuld.

Wanneer een gerechtsdeurwaarder gelast is een uitvoerende beslaglegging door te drijven is hij gerechtigd beslag te leggen op al de meubelen die zich bevinden in een huis dat betrokken wordt samen door de ouders van de debiteur en hun inwonende zoon.

Hij is gerechtigd dit beslag door te zetten ook wanneer hij er van op de hoogte gebracht wordt dat de meubelen aan de ouders van de debiteur toebehoren. De gerechtsdeurwaarder is gehouden beslag te leggen op al de meubelen welke zich in bedoeld huis bevinden, behoudens het recht van hen die beweren dat de meubelen hun toebehoren zich tegen de verkoop te verzetten of in kortgeding de opschorting van de verrichting der beslaglegging te benaarslijgen.

Van Seymourtier t./ Hauters.

Het Hof heeft in openbare terechtzitting de verschijnende partijen gehoord in hun middelen en conclusies en de stukken ingezien, waaronder het vonnis van de rechtbank van eerste aanleg te Oudenaarde dd. 4 november 1969, waartegen Van Seymourtier Georges tijdig en regelmatig hoger beroep en Hauters Isidoor geldig incidenteel beroep hebben ingesteld.

Hoewel behoorlijk opgeroepen zijn de tweede en de derde geïntimeerden niet verschenen.

De appellant heeft in zijn toenmalige hoedanigheid van gerechtsdeurwaarder bij exploit van 30.6.1966 ten laste van de derde geïntimeerde, doch buiten diens aanwezigheid, uitvoerend beslag gelegd op een reeks meubelen welke zich bevonden in het huis gelegen Bettenhoek, nr. 3 te Nieuwenhoven, alwaar hij bij zijn ouders, de echtgenoten Hauters Isidoor-Flamand woonachtig was.

De eerste geïntimeerde, Hauters Isidoor, heeft tegen de appellant en de overige geïntimeerden een vordering ingesteld welke ertoe strekt zijn eigendomsrecht op de inbeslaggenomen meubelen te doen erkennen en handlichting van het beslag te bekomen, verder dit beslag onrechtmatig en ongeldig te doen verklaren en de appellant solidair met de tweede geïntimeerde te doen veroordelen tot het betalen van een som van 10.000 fr. als schadevergoeding.

De eerste rechter heeft bij het bestreden vonnis de opheffing van het beslag bevolen en, onder afwijzing van het meergevorderde, de appellant veroordeeld tot de kosten van het geding.

Bij ontstentenis van hoger beroep door de beslagleggende partij, Dangis Jean, wordt door het hoger beroep van de appellant en het incidenteel beroep van de eerste geïntimeerde de betwisting beperkt tot de kwestie van de quasi-delictuele aansprakelijkheid van de appellant.

Er wordt deze laatste verweten dat hij er niet toe gerechtigd was beslag te leggen in het huis van de eerste geïntimeerde omdat deze moet vermoed worden eigenaar te zijn van de er zich bevindende meubelen en, in elk geval, dat de appellant de beslaglegging niet had mogen voortzetten nadat hij ervan op de hoogte gebracht werd dat de meubelen aan de eerste geïntimeerde toebehoorden.

Dit verwijt houdt nochtans geen steek, immers Hauters Herman, de beslagene, was woonachtig in het huis waar de beslaglegging plaats greep. In principe is de gerechtsdeurwaarder, belast met de uitvoering van een vonnis in de woonplaats van de beslagene, ertoe gehouden beslag te leggen op al de meubelen die zich in die woonplaats bevinden, behoudens het recht van hen die beweren dat de meubelen hun toebehoren zich tegen de verkoop ervan te verzetten overeenkomstig de bepalingen van art. 608 W. Rv. (R.P.D.B. V° Saisie-Exécution nrs 302 en 399), of minstens door een procedure in kort geding de opschorting van de verrichtingen der beslaglegging te benaarslijgen (Ibid nrs 410 en volg.).

Er bestaat weliswaar een zeker feitelijk vermoeden dat de ouders, zelfs als hun meerderjarige kinderen bij hen inwonen, eigenaar zijn van de meubelen die zich in de ouderlijke woning bevinden en in dit geval is het raadzaam dat de instrumenterende gerechtsdeurwaarder met de grootste omzichtigheid handelt bij beslaglegging ten laste van kinderen. Maar dit vermoeden verliest veel zoniet alle kracht wanneer, zoals in casu, het vaststaat dat de z.g. inwonende zoon een zelfstandige handel drijft, zij het dan nog buiten zijn woonplaats, en hij eigen roerende goederen bezit.

In zulk geval lijkt niet alleen het bezit van de ouders dubbelzinnig, maar het behoort tot de mogelijkheden dat er een geheime verstandhouding tot stand komt tussen de ouders en hun inwonende zoon die met uitvoerend beslag bedreigd is. In die omstandigheden is het geboden, minstens voorzichtig, vanwege de gerechtsdeurwaarder, die toch ook de belangen van de beslagleggende partij niet mag verwaarlozen, over te gaan tot beslaglegging van de meubelen die zich in het huis bevinden, en dit zelfs indien daartegen door een der ouders geprotesteerd wordt.

Het heeft dan ook terzake geen belang nader in te gaan op de betwisting omtrent de vraag of de appellant al dan niet kennis heeft gekregen van zulk protest en daaraan eventueel geen gevolg heeft willen geven.

Uit dit alles volgt dat de tegen de appellant ingestelde vordering niet gegrond is.

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op art. 24 van de wet van 15 juni 1935,

Verleent verstek tegen de tweede en de derde geïntimeerden bij nalatigheid te verschijnen;

Alle andere en meeromvattende conclusies van de hand wijzend;

Verklaart het hoger beroep en het incidenteel beroep ontvankelijk,

Verklaart het eerste gegrond en het tweede ongegrond,

Doet het bestreden vonnis teniet in zover het uitspraak doet over de vordering tegen de appellant, en dienaangaande opnieuw wijzend, verklaart die vordering ontvankelijk doch niet gegrond,

Veroordeelt eerste geïntimeerde tot de kosten in beide instanties gevallen aan de zijde van de appellant en begroot op staat avoué 1.928 frank in eerste aanleg en in hoger beroep op 1.875 frank rolrecht en 2.000 frank rechtsplegingsvergoeding en aan de zijde van geïntimeerde op 3.841 frank staat avoué, 1500 frank rechtsplegingsvergoeding in eerste aanleg en in hoger beroep 2.000 frank rechtsplegingsvergoeding.

VREDEGERECHT TE KONTICH

8 maart 1971.

Rechter: M. Jacobs.

Overeenkomst. — Verzekeringsovereenkomst. — Faillissement van de verzekeraar. — Premie vervallen tijdens de periode toen het algemeen bekend was dat de verzekeraar zijn verbintenissen niet meer kon naleven. — Exceptio non adimpleti contractus.

De verzekeringsmaatschappij B. werd op 11 januari 1968 failliet verklaard en de datum van staking van de betalingen werd op 11 juni 1967 bepaald. De curatoren vorderen van een verzekerde betaling van een premie die vervallen is op 22 december 1967, tijdstip waarop het algemeen bekend was dat de maatschappij de zelfs gerechtelijk vastgestelde verbintenissen jegens haar verzekerden niet meer naleefde.

Terecht beroept de verzekerde zich op de *exceptio non adimpleti contractus*. Een verzekerde sluit immers een verzekeringsovereenkomst erop rekenend dat de verzekeraar steeds bereid en in staat zal zijn om zijn verbintenissen te honoreren: de opeisbaarheid van de premies wordt derhalve bepaald door de onverkorte en onbesproken solvabiliteit van de verzekeraar. De verzekerde mag de uitvoering van zijn verbintenis inhouden zodra er ernstige redenen zijn die de conclusie rechtvaardigen dat bij de verzekeraar de bereidheid en het vermogen niet meer aanwezig zijn om prompt en correct zijn voorwaardelijke verbintenissen uit te voeren.

De vóór de staking van de betalingen gesloten verzekeringsovereenkomst blijft weliswaar principieel na de faillietverklaring voortbestaan, maar een van de gevolgen van dat voortbestaan is juist dat de exceptie onverkort moet gelden, wanneer de toepassingsvoorwaarden ervan verenigd zijn. Daaraan wordt dan ook geen afbreuk gedaan door de beweerde ondeelbaarheid van de premie. Ook het feit dat de premie vooruit betaalbaar is belet niet dat de verzekerde zich op de exceptie kan beroepen, als op de vervaldatum de solvabiliteitswaarborg van de verzekeraar niet meer bestaat.

Faillissement N.V. Belfort t./X.

Overwegende dat de aanleggers voorhouden, dat zij de curatoren zijn der in staat van faillissement verklaarde N.V. Belfort en dat zij in die hoedanigheid de veroordeling van de verweerder benaastigen tot de betaling ener som van 16.475 fr. d.i. de op 22 december 1967 op de autoverzekeringsspolis nr. 821.747 vervallen premie en dat de verweerder — stellende, dat hij op 12 december 1967 reeds een verzekeringsovereenkomst met een andere maatschappij afgesloten had — de vordering van de aanleggers q.q. bestrijdt en aanvoert, dat de « *exceptio non adimpleti contractus* » hem machtigt de betaling van de ter tafel gelegde verzekeringspremie in te houden;

Overwegende dat het onontbeerlijk lijkt — vooraleer de rechtskundige verdiensten van de vordering der aanleggers q.q. in onderzoek te nemen — vast te stellen, dat de op de terechtzitting gevoerde debatten en de schrifturen van de partijen in feite hebben doen blijken:

dat de Rechtbank van Koophandel te Brussel de toestand van faillissement, waarin de N.V. Belfort gekomen was, vastgesteld of verklaard heeft door een vonnis van 11 januari 1968 en dat zij de datum van de staking der betalingen bij een vonnis van 29 juli 1968 heeft bepaald op 11 juni 1967 en dat de door de « *in jus vocatio* » aan

de orde gestelde verzekeringspremie vervallen is op een moment, dat elk en eenieder bevroedde, dat de juridische vaststelling van de feitelijke faillissementstoestand nakend was;

dat aanhoudende geruchten, onverholen commentaren en onbewinnpelde verslagen inderdaad algemeen bekend hadden gemaakt, dat de advocaten der N.V. Belfort zich op de openbare terechtzittingen onbehoorlijk gedocumenteerd en hopeloos onaangemoedigd (?) noemden om de belangen te verdedigen van de verzekerden hunner opdrachtgeefster en dat ze om de verdaging der zaken verzochten, opdat de verzekerden in de gelegenheid zouden komen om zelf hun verdediging voor te bereiden of die aan een eigen raadsman te kunnen toevertrouwen;

dat in hetzelfde tijdsbestek — dus enkele maanden vóór de faillissementsverklaring — ook helemaal niet ingewijden met schrijnende bijzonderheden hadden vernomen, dat de N.V. Belfort de zelfs gerechtelijk vastgestelde verbintenissen van haar verzekerden niet meer honoreerde, zodat de schuldeisers uiteindelijk bij wege van de verschillende middelen tot gedwongen tenuitvoerlegging de verzekerden der N.V. Belfort in hun privévermogen waren gaan aanspreken om de « *en souffrance* » gebleven vonnissen toch uitgevoerd te kunnen krijgen;

Overwegende dat de vorenstaande, algemeen gekend geraakte feiten (vgl. Vred. Lier, 5 november 1970, zaak der aanleggers q.q. c./X.) en de datum, waarop de door de eisers q.q. ter tafel gelegde verzekeringspremie vervallen is, op het eerste gezicht spontaan doen aannemen:

dat het werkdadig onbevooroordeeld gevoelen van elk rechtgeaard mens er « *de plano* » tegen in opstand komt, dat een kort vóór de faillissementsverklaring vervallen verzekeringspremie — en dan nog in haar algeheelheid wegens de aangevoerde ondeelbaarheid ervan! — zou dienen betaald te worden aan een verzekeraar, waarvan — al vóór de eisbaarheid der premie — algemeen geweten was, dat hij de risico's en de gevaren niet meer zou vergoeden, die de verzekerde juist gedekt had willen zien door de aanzuivering van de vervallen premie;

dat echter aldus het « *sub judice* » gekomene niet berecht is daar in een rechtsstaat het bewustzijn van een rechtgeaard burger slechts in eerder uitzonderlijke omstandigheden een bron van rechtsvinding mag zijn voor de feitenrechter, vermits deze te allen tijde — behalve wanneer hij met een soort wetgevende taak is gelast (zie b.v. art. 5 Ger. W.) — gehouden is de wettelijke apparatuur — na ze desnoods geïnterpreteerd te hebben — simpel toe te passen, zich onthoudend daaromtrent zijn waardering in lovende of afkeurende zin uit te spreken;

dat er dus aanleiding bestaat de vordering der aanleggers q.q. louter op grond der wettelijke en juridische maatstaven te onderzoeken en dat de eigen aard van elke verzekeringsovereenkomst — en vooral der bij de wet van 1 juli 1956 ingevoerde verplichte aansprakelijkheidsverzekering — en de bestaansmotieven der « *exceptio non adimpleti contractus* » medebrengen, dat de verweerder zeer blijkbaar niet kan gedwongen worden de verzekeringspremie te bepalen, die « *sub judice* » is gebracht en dat de vordering der eisers q.q. derhalve ongegrond is;

Overwegende dat de erkenning van verweerder's gerechtelijkheid tot inhouding van de verzekeringspremie en dus de afwijzing van de vordering der aanleggers q.q. thans wettelijk en juridisch dienen verrechtvaardigd te worden en dat te dien aanzien behoort geargumenteed te worden:

A. dat het verzekeringscontract in de categorie van de wederkerige overeenkomsten (art. 1102 B.W.) als kanscontract (art. 1104, al. 2 en 1964 B.W.) gerangschikt staat en dat deze doctrinaal-didactische opvatting — op grond van statistisch of stelselmatig verzamelde gegevens

— stellig economisch onverantwoord is, doch dat zij zich rechtskundig ten volle verrechtvaardigt, vermits alleen de door de verzekerde gecontracteerde verbintenis « ab initio » nauwkeurig verzilverd is, terwijl die van de verzekeraar — zowel wat haar ontstaan als haar omvang aangaat — afhankelijk is van een « onzekere gebeurtenis », nl. de verwezenlijking van het door de verzekeringsovereenkomst omschreven gevaar of risico ;

dat gewis de verzekerde zich tot het afsluiten van een verzekeringscontract met een bepaalde verzekeraar in feite laat bewegen of verleiden door volstrekt diverse beweegredenen, doch dat desondanks juridisch de keuze van de verzekeraar toch met een onmiskenbaar « intuitu personae » -kenmerk bekleed is, daar de verzekerde verlangt er te allen tijde gerust te kunnen in zijn, dat de verzekeraar immer en altijd bereid en in staat zal zijn de verbintenissen te honoreren, die uit de verwezenlijking van het risico voortspruiten en dat derhalve de onverkorte en onbesproken solvabiliteit van de verzekeraar de opeisbaarheid der periodische verbintenissen van de verzekerde determinerend bepaalt ;

B. dat het in feite en in rechte dan ook als vanzelfsprekend aangevoeld wordt dat het de verzekerde veroorloofd is de uitvoering van zijn verbintenis — nl. de periodische betaling der premieën — in te houden van het ogenblik af, dat ernstige redenen voorliggen, die de niet-lichtzinnige besluitvorming verrechtvaardigen, dat de verzekeraar het in hem gestelde vertrouwen niet meer waardig is en dat nl. in dezès hoofd de bereidheid en het vermogen niet meer aanwezig zijn om op prompte manier de uitvoering zijner voorwaardelijke verbintenissen correct te honoreren en dat deze opvatting een simpele toepassing is van de bekende « exceptio non adimpleti contractus » ;

dat weliswaar geen algemene wetsbeschikking voorligt, die de « exceptio non adimpleti contractus » toepasseljk stelt op alle wederkerige verbintenissen en dat deze nl. slechts op bepaalde gebieden — b.v. art. 1612 B.W. — formeel is voorzien, doch dat elk en eenieder toch eenstemmig aanvaardt, dat ze principieel steeds — en meteen zonder voorafgaandelijke aanmaning — kan beroepen worden op het vlak van alle wederkerige verbintenissen en dat geen feitelijk of juridisch motief is aannemelijk gemaakt, dat in verzekeringscontracten de betaling der premie niet zou gecauseerd zijn door de betalingsbereidheid en het betalingsvermogen van de verzekeraar ;

Overwegende dat het geboden lijkt — buiten het vorenstaand juridisch betoog, dat het dictum of het beschikkend gedeelte van het vonnis moet verrechtvaardigen — aandacht te besteden aan de argumenten van de faillissementscuratoren en dat te dien opzichte bedacht wordt

1. dat de faillissementscuratoren allereerst stellen, dat het vóór de staking der betalingen rechtsgeldig afgesloten verzekeringscontract — wat de daaruit voortspruitende rechten en verplichtingen aangaat — principieel niet beïnvloed wordt door het faillissement van de verzekeraar en dat art. 29 der wet van 11 juni 1874 daarom beschikt, dat de verzekerde — indien de verzekeraar failliet gaat vooraleer het risico beëindigd is — alleen maar een borg kan eisen en slechts de verbreking van het contract mag vragen, indien de geëiste borg niet opgeleverd wordt ;

dat die stelling onbetwistbaar juist is en dat dus elke vóór de faillissementsverklaring vervallen verzekeringspremie principieel verschuldigd is (sic: Vred. Luik 2, 24 januari 1969, J.C. de Liège, 1968, 2,722), doch dat het in feite en juridisch geboden is het principieel-ongerept voortbestaan van het verzekeringscontract te aanvaarden met alle mogelijke gevolgen ; dat de « exceptio non adimpleti contractus » een van die gevolgen is en dat zij dus — indien voor haar toepassing vereiste voorwaar-

den verenigd zijn : wat ter zake aangenomen is — onverkort moet gelden ;

2. dat de consequente doorvoering van de vorenstaande rechtsregelen — nl. het principieel voortbestaan der verzekeringsovereenkomst na en spijts de faillissementsverklaring, alsmede de toepasselijkheid der « exceptio non adimpleti contractus » bij de vervulling van de daarvoor gestelde condities — het overbodig maakt het vraagstuk van de ondeelbaarheid — uiteraard (?) of « ex contractu » — van de verzekeringspremie te onderzoeken, vermits deze — buiten alle karakterisering van haar aard om — op en na de vervaldag mag ingehouden worden, zo de « exceptio non adimpleti contractus » toepasselijk is ;

dat sommige jurisprudentie de verzekeringspremie verschuldigd acht vanaf de dag harer opeisbaarheid tot op het moment, waarop de waarborg ophoudt en hiermede is de faillissementsverklaring bedoeld, zodat het bedrag der premie gereduceerd wordt op evenredige manier met het tijdsbestek, waarvoor geen waarborg meer verschaft wordt (Vred. Eghezée, 22 september 1970, T. Vr., 1970, 321), doch dat die stelling strijdig lijkt te zijn met het principieel voortbestaan der verzekering na en ondanks de faling, zodat ze onaanvaardbaar is ;

3. dat de faillissementscuratoren uiteindelijk benadrukken — overigens met een foutieve en alhier verbeterde verwijzing naar H. de Page, Tr. élém., dl II/2, Brussel, 1940, p. 781-782. nr. 866. A. 2°), — dat de verzekerde van de gefaalde N.V. Belfort de « exceptio non adimpleti contractus » nooit kan inroepen, vermits die « -est refusée à quiconque est obligé à l' exécution préalable » ; dat het inderdaad vanzelfsprekend is, dat b.v. de verkoper op krediet — op basis der « exceptio non adimpleti contractus » — niet mag weigeren de zaak te leveren... tot op het moment, dat de koper bereid is te betalen ;

dat de zaken echter helemaal anders liggen bij de aan de orde gekomen contracten, vermits de verzekerde juridisch en economisch gehouden is de verzekeringspremie te betalen uit hoofde van een op hetzelfde moment in het hoofd van de verzekeraar bestaande betalingsgereedheid en betalingsvermogen, die rechtskundig de betalingsplicht causeren van de verzekerde, zodat deze in feite — in de mate, dat de solvabiliteitswaarborg niet meer voorligt — met de canonisten mag stellen : « Non servanti fidem, fides non servanda est » ;

4. dat ten opzichte van de overige, door de faillissementscuratoren zelf niet uitgediepte argumenten dient benadrukt te worden :

a. dat hetodeloos is te onderzoeken — hoe begeesterend het ook weze — of de verzekerde er op basis van art. 1184 B.W. al dan niet zou kunnen in gelukken de ontbinding van de verzekeringsovereenkomst te bekomen ten laste van de gefaalde N.V. Belfort, vermits die aangelegenheid niet « sub judice » is en de verweerder er genoeg mede neemt, zo in rechte erkend wordt, dat hij via de « exceptio non adimpleti contractus » gemachtigd is de betaling in te houden van de ter tafel gelegde verzekeringspremie ;

b. dat gesteld wordt, dat de aanvaarding der « exceptio non adimpleti contractus » de verzekerden benadeelt, die hun premie op de vervaldag vóór de faillissementsverklaring betaald hebben ; dat die bedenking de redacteur van dit vonnis niet kan bewegen zijn feitelijke en rechtsovertuiging te verloochenen ; dat de zgn. benadeelden kunnen gedenken, dat « Jus non dormientibus scriptum est » en dat zij als goede huisvaders de actualiteit omtrent hun verzekeraar nauwgezet hadden moeten gade slaan ;

c. dat de aanleggers q.q. — niet zonder een humor (?) van speciale aard — doen opmerken, dat de wet van 24 december 1968 en het koninklijk besluit van 20 januari 1969 vele onheilen... gemilderd hebben, ofschoon gedwon-

gen tenuitvoerleggingen toch onuitwisbare sporen laten en een franchise van 10.000 fr. niet onbeduidend is, doch dat juridisch die nieuwe feiten onverlet mogen gelaten worden, vermits ze het toepassingsmechanisme der « exceptio non adimpleti contractus » in 1967 en 1968 toch niet kunnen beïnvloeden ;

Om deze redenen :

Bij tegenspraak en in eerste aanleg uitspraak doende en na alle strijdige middelen als ongegrond of ondoelmatig van de hand gewezen te hebben :

Zeggen voor recht, dat de verweerder in de « exceptio non adimpleti contractus » de gerechtigdheid put om de betaling in te houden der door de aanleggers q.q. aan de orde gestelde verzekeringspremie ; verklaren de vordering der aanleggers q.q. dienvolgens ongegrond en wijzen hen ervan af en laten de op de som van 1.150 fr. begrote gerechtskosten te hunnen laste en veroordelen hen bovendien — steeds qua curatoren — om aan de verweerder te betalen een bedrag van 1.000 fr. als rechtsplegingsvergoeding, te vermeerderen met de gebeurlijke registratierechten en het expeditierecht, alsmede met de kosten van betekening en tenuitvoerlegging.

INGEZONDEN BIJDRAGE

DE GERECHTELIJKE STAGE

Naar aanleiding van het wetsontwerp tot organisatie van een gerechtelijke stage, komt het wellicht nuttig voor een korte inleiding tot deze nieuwe instelling te geven.

I. Doel en verantwoording.

(verslag senaatskommissie van Justitie, blz. 1, 2)

Het ontwerp van wet heeft tot doel de aanwijzing bij ministerieel besluit mogelijk te maken van stagiairs bij een parket van de rechtbank van eerste aanleg, bij een arbeidsauditoraat of bij een militair auditoraat, die, hoewel zij niet de hoedanigheid van magistratuur bezitten, toch geheel of gedeeltelijk de taak van een substituut zullen mogen vervullen.

De verantwoording voor de instelling van dit nieuwe ambt is te vinden in het klaarblijkend tekort aan geschikte kandidaten voor het ambt van parketmagistraat. Verschillende oorzaken van deze schier alarmerende toestand kunnen opgesomd worden : de hoge wedden door de privé-ondernemingen aangeboden aan jonge afgestudeerden in de rechtswetenschappen, de vrij aanzienlijke overgang van reeds bij andere rechtbanken benoemde magistraten naar de onlangs opgerichte arbeidsgerechten, namelijk 92 op de 268, en binnen de drie komende jaren, de vervanging van 150 op pensioen gestelde magistraten.

II. Statuut van de aangewezen stagiair.

(artikels ontwerp en verslag)

1) Voorwaarden tot aanwijzing van stagiair en wijze waarop dit geschiedt (art. 1) :

Om tot stagiair bij het parket, bij een arbeidsauditoraat of bij een militair auditoraat aangewezen te worden, moet de kandidaat doctor of licentiaat in de rechten zijn, minimum 22 en maximum 30 jaar oud, en bovendien ten minste één jaar baliestage vervuld hebben.

De aanwijzing van de stagiair geschiedt bij ministerieel besluit van de Minister van Justitie.

2) Hoedanigheid van het ambt van stagiair (art. 2 en 4, commissieverslag, bl. 5) :

Alhoewel de stagiair niet de hoedanigheid van magistratuur bezit, heeft hij nochtans wel de hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie, hulp-officier van de procureur of van de auditeur, doch hij mag in deze hoedanigheid niet optreden tenzij hiertoe door de procureur-generaal of door de auditeur-generaal aangesteld, die tevens na een jaar stage hem mogen aanstellen om de strafvordering geheel of gedeeltelijk uit te oefenen.

Daarenboven staat de stage gelijk met de uitoefening van de juridische ambten voorzien in de artikelen 191 en 194 G.W., die de voorwaarden vermelden voor een benoeming tot rechter en tot substituut. Derhalve zal diegene die drie jaar stage vervuld heeft bij een parket of een auditoraat, aan alle voorwaarden voldoen om tot substituut benoemd te kunnen worden.

3) Duur van de stage (art. 1) :

De aanwijzing tot het ambt van stagiair geldt slechts voor één jaar, doch kan tweemaal hernieuwd worden na advies der gerechtelijke overheid.

4) Einde van de stage (art. 6 en 7) :

Op voorstel van de procureur of auditeur kan een einde gesteld worden aan de stage, door middel van een schriftelijk gemotiveerd advies overgemaakt aan de procureur-generaal of auditeur-generaal, die het samen met zijn beschouwingen voorlegt aan de minister van Justitie, waarna de minister beslist, na eerst de stagiair gehoord te hebben.

Op verzoek van de stagiair, om gegronde redenen, kan de minister eveneens een einde stellen aan de stage.

5) Schorsing van de stage (art. 7) :

De minister kan op verzoek van de stagiair om gegronde redenen de stage schorsen.

6) Wedde en sociale voordelen voor de stagiair (art. 5 ; commissieverslag blz. 7) :

De stagiair geniet een jaarwedde van 165.000 fr. ; bovendien de bijslagen, de vergoedingen en bijkomende bezoldigingen toegekend aan overheidspersoneel alsmede alle voorzieningen betreffende de maatschappelijke zekerheid. Tevens geniet hij het regime van de jaarlijkse vakantietoelagen op gelijke voet met het personeel in overheidsdienst. De duur van het verlof wordt door de gerechtelijke overheid vastgesteld.

7) Onverenigbaarheden (art. 8) :

Het ambt van stagiair is onverenigbaar met ieder andere bezoldigde betrekking, met een openbaar mandaat of met een beroep.

8) Plaats van aanstelling van de stagiair (commissieverslag blz. 6 en art. 4) :

In geval de stagiair opdracht heeft ontvangen om geheel of gedeeltelijk de strafvordering uit te oefenen, dan is het bij die rechtbank waarbij hij werd aangesteld, aan welke rechtbank trouwens deze aanstelling wordt bekend gemaakt.

Als slot van deze korte inleiding tot het wetsontwerp op de gerechtelijke stage, dat misschien wel kan aangevuld worden tengevolge van latere parlementaire besprekingen, doch niet meer grondig gewijzigd, weze er nog aan toegevoegd dat de minister van Justitie het aantal stagiairs vóór 31 juli van elk jaar vaststelt, aantal dat echter niet meer dan één tiende van het geheel der substituten-procureur of -auditeur over het hele land mag bedragen (art. 3), wat zou neerkomen op 30 tot 35 stagiairs (commissieverslag blz. 6). Bovendien zal de wet een tijdelijk karakter hebben ; immers de bevoegdheid van de minister om stagiairs aan te wijzen verstrijkt na zes jaar te rekenen vanaf het inwerkingtreden van de wet. Voor de stagiairs echter, die op dat ogenblik sedert één of twee jaar in functie zijn, kan hun aanwijzing respectievelijk nog twee- of éénmaal hernieuwd worden (commissieverslag blz. 8).

MEDEDELINGEN

Bescherming van industriële tekeningen en modellen in België.

Resolutie aangenomen op 4 februari 1971 door de Belgische Nationale Vereniging voor de Bescherming van de Industriële Eigendom in samenwerking met vertegenwoordigers van de Beroepsunie van Industrial Designers, van het Design Center en van het Belgisch Instituut voor Industriële Vormgeving:

* * *

« De Vereniging is verontrust over het feit dat een ietwat haastige toepassing van het criterium der onscheidbaarheid van vorm en technische functie ertoe leidde van de bescherming der tekeningen en modellen de vormcreaties uit te sluiten die een — hoe gering ook — utilitair aspect vertoonden. Dergelijke creaties die in het algemeen de voorwaarden voor octrooieerbaarheid niet vervullen, vallen derhalve zonder bescherming.

Dergelijke praktijk riskeert alle bescherming te ontnemen aan creaties van « industrial design » die heden ten dage hun stempel drukken op de ganse industriële productie en die uiteraard gekenmerkt zijn door een synthese van verscheidene utilitaire en andere elementen.

De Vereniging stelt anderszijds vast dat een eventuele weigering tot toekennen van de bescherming der tekeningen en modellen heel dikwijls bepaald wordt door het ruim en genereus karakter van het regime van het auteursrecht toepasselijk op de tekeningen en modellen.

Rekening houdend met deze elementen is de Vereniging de mening toegedaan dat aan vormcreaties de modellenbescherming niet zou moeten ontzegd worden om de louterere reden dat zij niet uitsluitend een versierend karakter hebben maar eveneens gekenmerkt zijn door een utilitair effect. Daarentegen lijkt de uitsluiting van de modellenbescherming gerechtvaardigd wanneer het betreffende model uitsluitend functioneel is (d.i. wanneer zijn functie de vorm op absolute wijze en zonder mogelijke variatie bepaalt: toepassing van het criterium der onafscheidbaarheid).

Voorzichtigheid dringt zich op wat het vaststellen betreft van de « onsplitsbaarheid » der functionele (in de zin van utilitaire) en niet functionele elementen of effecten. Het is inderdaad uitzonderlijk dat een bepaald technisch of industrieel resultaat slechts kan bereikt worden door een welbepaalde specifieke vorm (vb. kogellager).

Maar wanneer een algemene vorm verbonden is met een functie (vb. een wandrek) die nochtans variaties in de uitwerking ervan toelaat, moeten deze variaties kunnen genieten van een bescherming beperkt tot hun concrete realisatie.

Bij het beoordelen van een model dat een namaking uitmaakt is het belangrijk te onderzoeken of de maker, om het zelfde nutsresultaat te bereiken, genoopt was tot het ontwerpen van een slaafse nabootsing van het nagemaakte model ».

* * *

Rechtsbescherming en Industrial Design.

Zij die belangstelling hebben voor de juridische bescherming van « industrial design »-creaties zullen graag de inhoud van de hierboven weergegeven resolutie onderschrijven.

1. Hierbij mag even herinnerd worden aan de gegevens van het probleem. Het koninklijk besluit nr. 91 van 29 januari 1935 voorziet in de auteursrechtelijke bescher-

ming — gedurende het leven van de auteur en tot vijftig na zijn overlijden of na het tot stand komen van de creatie; geen verplichte deponeringsformaliteit — voor alle « schikkingen van lijnen, figuren, kleuren of plastische vormen (...) die voor doel hebben aan een produkt een nieuw voorkomen of een eigenaardige vorm te geven » (artikel 1). In de Voordracht aan de Koning die de tekst van het besluit van 1935 voorafgaat wordt gesteld dat « indien de vorm welke aan een voorwerp wordt gegeven op zichzelf een technisch effect daartelt, zulks aanleiding geeft tot toepassing van de wet op de octrooien » terwijl anderszijds eenzelfde voorwerp « terzelfdertijd de bescherming kan genieten van een octrooi in zijn technisch effect en als model in zijn siereffect ».

2. Aldus zijn twee beginselen vooropgesteld tot afbakening tussen octrooien- en modellenrecht. Het hanteren van deze beginselen is echter in de praktijk bijzonder delicaat gebleken en werd vooral bemoeilijkt door de eigen aard van bepaalde vormcreaties, gekenmerkt door een synthese van met elkaar verstrengelde factoren waarbij het technisch of functioneel aspect moeilijk of zelfs onmogelijk scherp kan onderscheiden worden van het eventueel siereffect. Dergelijke synthese is typisch voor « industrial design »-creaties die zich hierdoor onderscheiden van zogenoemde « toegepaste kunst ».

3. Men begrijpt de bezorgdheid van de wetgever en van de rechtbanken die willen vermijden dat langs het achterdeurtje van het modellen — of auteursrecht, op zeer eenvoudige wijze — zonder de minste formaliteit — een in tijd zeer uitgebreid monopolie zou verkregen worden op technische uitvindingen die hetzij wegens het ontbreken van een voldoende uitvindingspeil niet in aanmerking komen voor octrooirechtelijke bescherming, hetzij wel hiervoor in aanmerking komen maar dan alleen mits naleving van de octrooirechtelijke strenge regelen en waarborgen (beperkte duur, verplicht rechtscheppend depot, taks, wettelijk omschreven redenen van verval of van nietigheid). Indien, op grond van de vermelde motieven, kan aangenomen worden dat de modellenbescherming niet wordt uitgebreid tot uitsluitend of overwegend technische uitvindingen, mag men nochtans de hierboven weergegeven resolutie bijtrede waarin wordt gereageerd tegen het eventueel ontzeggen der modellenbescherming aan alle modellen die niet louter decoratief zijn maar ook een functioneel of utilitair aspect vertonen.

De uitsluiting der modellenbescherming wegens de aanwezigheid van enig functioneel of utilitair aspect zou onvermijdelijk leiden tot het ontnemen van alle bescherming aan de meeste creaties van industrial design die aldus tussen twee stoelen — modellen- en octrooibescherming — zouden vallen. Voor octrooibescherming zou inderdaad meestal het nodige uitvindingspeil ontbreken. Het eindresultaat van dergelijke strekking die tot uiting gekomen is in een bepaalde rechtspraak zou hierin bestaan dat de wettelijke bescherming der industriële tekeningen en modellen uitsluitend zou voorbehouden blijven voor « versiersels » waarmee de industriële producten, na hun vervaardiging, worden getooid. Onnodig er de nadruk op te leggen dat dit achteraf toevoegen van versiersels ingaat tegen de elementaire beginselen van de moderne vormgevingstechnieken en zeker niet meer bescherming verdient dan de eigenlijke industrial design-creaties.

4. Het zal de lezer ten slotte opvallen dat de besproken resolutie binnen de perken blijft van de bestaande wetgeving en zich beperkt tot het voorstellen — binnen het raam van deze wetgeving — van een bepaalde interpretatie der gangbare criteria. Aldus wordt vooral gesteld dat men niet te vlug moet aannemen dat een vorm bepaald

is door de functie in die zin dat de functie slechts mits een bepaalde vorm zou kunnen bereikt worden. Zelfs indien een algemene vorm verbonden is aan een bepaalde functie kan men — volgens de resolutie — terecht aannemen dat er verschillende variaties bestaan bij het uitwerken van de algemene vorm hetgeen een bescherming, beperkt tot de concrete variatie, wettigt.

Men zou echter ook verder kunnen gaan en het toepasselijk rechtskader in vraag stellen. In dit verband beperkt de resolutie zich tot de vaststelling dat een eventuele weigering van de modellenbescherming dikwijls bepaald wordt door het ruim karakter van het op tekeningen en modellen toepasselijk auteursrecht. Verdere besluiten worden uit deze vaststelling niet getrokken. Men kan hierop echter verder ingaan en zich de vraag stellen of het auteursrecht, in zijn huidige vorm, met zijn lange beschermingsduur zonder enige deponeringsformaliteit, wel het geschikte instrument is voor de bescherming van creaties van industriële vormgeving. Hierbij kan eveneens gewezen worden op het in bepaalde landen ontworpen beschermingsstatuut voor «gebruiks»- of nutsmodellen («Gebrauchsmuster»), gekenmerkt door regelen die meer aanleunen bij het octrooienrecht met dien verstande dat het vereist uitvindingspeil niet zo hoog moet zijn en dat de beschermingsduur merkkelijk korter is. Treffend is het feit dat de omschrijving die bij voorbeeld in de Duitse wet wordt gegeven van een «Gebrauchsmuster» verrassend dicht lijkt aan te sluiten bij het voorwerp en de inhoud van «industrial design»-creaties. Het zou echter verkeerd zijn te denken dat een speciaal statuut der «gebruiksmodellen» alle problemen die rijzen in verband met de bescherming van «industrial design»-creaties in een oogwenk zou oplossen. Zelfs indien dergelijk statuut er zou komen — hypothese die geen droombeeld lijkt aangezien de mogelijkheid effectief wordt onderzocht in het raam van de hervorming van onze octrooiwet — zou zich nog het probleem blijven stellen van de afbakening tussen dit nieuw statuut en het thans vigerend modellenrecht: het probleem dat in Duitsland bestaat met betrekking tot het onderscheid tussen «Gebrauchsmuster» en «Geschmacksmuster». Door het in het leven roepen van dergelijk nieuw rechtsinstrument zou men echter wel vermijden dat de ontwerpen van industriële vormcreaties zonder enige bescherming blijven. In geval van twijfel nopens de vraag of het nieuw statuut op de gebruiksmodellen dan wel de modellenwet, alias het auteursrecht, van toepassing is, zou het volstaan zich op beide te beroepen.

Wat het auteursrecht betreft zou dit geen praktische problemen stellen aangezien de bescherming vooralsnog aan geen enkele formaliteit onderworpen is.

5. Ten slotte zij opgemerkt dat het zoeken naar meer aangepaste rechtsbescherming voor «industrial design»-creaties, eventueel door het ontwerpen van een statuut voor «gebruiksmodellen», geen eindpunt zal kennen bij het van kracht worden van de eenvormige Beneluxwet inzake tekeningen of modellen. Deze Beneluxwet waarvan het ontwerp vooralsnog alleen in België werd bekrachtigd sluit van de bescherming uit «datgene wat noodzakelijk is voor het verkrijgen van een technisch effect», waarbij geenszins wordt vereist dat die bepaalde functionele elementen voor octrooiverlening in aanmerking komen. Wanneer een vorm moet geacht worden «noodzakelijk» te zijn voor het verkrijgen van een technisch effect blijft de vraag.

6. Bij het zoeken van een bevredigende oplossing voor de rechtsbescherming van industrial design-creaties — waarvan de waarde toch steeds meer wordt erkend en geprezen hetgeen de bescherming rechtvaardigt — is men getroffen door de moeilijkheid om, voor een recent fenomeen uit de industriële werkelijkheid een plaats te vinden

in de bestaande rechtskaders. Deze werkelijkheid — de industrial design-methode — stoort zich immers natuurlijk niet om deze kaders en situeert zich tegelijkertijd op verschillende rechtsgebieden o.m. het octrooienrecht en het modellenrecht. Dit lijkt een treffende illustratie van het eeuwig probleem der aanpassing van het recht aan de steeds sneller evoluerende werkelijkheid. De oplossingen lijken drieërlei: ofwel beperkt men zich tot de vaststelling dat de bestaande rechtskaders inderdaad niet passen voor het nieuwe fenomeen, ofwel doet men het fenomeen — desnoods mits bepaalde kunstgrepen — toch passen in een der bestaande en ongewijzigde rechtskaders, ofwel past men resoluut de rechtskaders aan, desnoods door te voorzien in een nieuw rechtsinstrument.

De hierboven weergegeven resolutie lijkt zich te situeren binnen de tweede methode. Uiteindelijk echter zal wellicht ook de derde methode moeten beproefd worden.

Ludovic De Gryse

Revue du Notariat Belge.

De twee franstalige tijdschriften die in ons land gewijd waren aan het notarieel recht, nl. de «Revue Pratique du Notariat Belge» en de «Annales du Notariat et de l'Enregistrement», hebben beslist samen te smelten en in de toekomst zal er slechts één maandelijks publicatie verschijnen die als titel zal dragen: «Revue du Notariat Belge», onder leiding van de heren Jean Bagniet-Bauwens, Félix Laenen, Pierre Maghillon en René Dechamps.

Onze lezers zullen regelmatig in onze rubriek «Tijdschriften» de inhoud vermeld vinden van dit nieuwe tijdschrift, aan wie wij een voorspoedige loopbaan toewensen.

Wederzijdse rechten en verplichtingen van echtgenoten.

Volksvertegenwoordiger Baudson heeft een reeks wetsvoorstellen ingediend, waarvan sommige een aantal wettelijke bepalingen in overeenstemming met het Gerechtelijk Wetboek willen brengen, andere, wijzigingen beogen. Betreffende de wederzijdse rechten en verplichtingen van echtgenoten behelzen die voorstellen het volgende.

In de artikelen 217, eerste lid, en 221, § 2, 2e lid, B.W. worden de woorden «De medewerking van een pleitbezorger is facultatief» weggelaten (Kamer, 1970-71, 898).

In art. 218, 5e lid, worden de woorden «in de artikelen 263 en volgende van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering» vervangen door de woorden «in de artikelen 926 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek (Kamer, 1970-71, 893).

In art. 219, § 2, 2e lid, en § 3, wordt de termijn van vijftien dagen (voor het verzet en voor het hoger beroep) vervangen door een termijn van één maand (Kamer, 1970-71, 895).

Aan art. 219 wordt een nieuwe § 7 toegevoegd, die bepaalt dat het beschikkend gedeelte van de op verzet, hoger beroep of voorziening in cassatie gewezen beslissingen vermeld worden op de kant van het oorspronkelijke vonnis; een kennisgeving van dit laatste overeenkomstig § 5 mag dan niet plaats hebben zonder kantmelding (Kamer, 1970-1971, 895).

Art. 220 B.W. (betreffende de machtiging om sommen voor de behoeften van het huishouden te ontvangen, als de echtgenoot aan wie de sommen verschuldigd zijn, afwezig of onbekwaam verklaard is of in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te kennen te geven) wordt aangevuld met de zin: «Het verzoekschrift mag worden ondertekend door de partij zelf of haar advocaat» (Kamer, 1970-71, 897).

In art. 226, 1e lid, worden de woorden «bij ter post aangegetekend schrijven» vervangen door de woorden «bij gerechtsbrief» (Kamer, 1970-71, 896).

Tweede huwelijk.

Met betrekking tot de verkorting van de termijn waarna de vrouw een tweede huwelijk mag aangaan, stelt volksvertegenwoordiger Baudson voor dat de eerste zin van art. 228, 4e lid, B.W., zou luiden: « Met natuurlijke onmogelijkheid wordt gelijkgesteld de morele onmogelijkheid om gemeenschap te hebben ten gevolge van het feit dat de vrouw, in de loop van het echtscheidingsgeding dat tot de ontbinding van het huwelijk heeft geleid, of in de loop van een geding tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed dat bij het overlijden van de man nog hangende was, door de rechter werd gemachtigd om afzonderlijk verblijf te houden indien het bij artikel 239 van het Burgerlijk Wetboek bepaalde proces-verbaal is opgemaakt of de bij artikel 281 van het Burgerlijk Wetboek bepaalde verklaring is afgelegd » (Kamer 1970-71, 892). De hier gecursiveerde woorden worden toegevoegd aan de bestaande tekst.

Hij stelt tevens voor dat in art. 296 B.W., dat eveneens betrekking heeft op de verkorting van de termijn, in de eerste zin, na de woorden « in geval van echtscheiding op grond van bepaalde feiten » worden ingelast de woorden « door onderlinge toestemming of door omzetting » (ib.).

Bescherming van het loon der werknemers.

Volksvertegenwoordiger Baudson stelt voor dat in de artikelen 31, 1e en 2e lid, en 32, 1e en 2e lid, van de wet van 12 april 1965, de woorden « vrederechter van het kanton » of « vrederechter » vervangen worden door de woorden « beslagrechter van het arrondissement » (Kamer, 1970-71, 890).

Handelshuren.

Constateerend dat de in art. 32 van de wet op de handelshuurovereenkomsten voorgeschreven kennisgeving en dwingend gestelde termijn van 30 dagen in feite geen praktische betekenis hebben, stelt volksvertegenwoordiger Baudson voor dat art. 32 vervangen wordt door de tekst: « Wanneer de rechter op verzoek van partijen dan wel ambtshalve besluit tot het benoemen van deskundigen, wordt gehandeld overeenkomstig het bepaalde in de artikelen 962 tot 991 van het Gerechtelijk Wetboek » (Kamer, 1970-71, 895).

Eerstaanwezend griffier.

Een wetsvoorstel van volksvertegenwoordiger Charpentier strekt ertoe de graad van eerstaanwezend griffier bij de hoven en rechtbanken in te stellen (Kamer, 1970-71, 886).

Afwezigheid van een rechter.

Art. 322, 3e lid, Gerechtelijk Wetboek, bepaalt dat de voorzitter van de Arbeidsrechtbank mag voorzien in de vervanging van een rechter in sociale zaken die onvoorzien afwezig is.

Volksvertegenwoordiger Charpentier stelt voor een gelijkaardige bepaling in te voeren voor de Rechtbank van koophandel zodat de voorzitter een andere werkende of plaatsvervangende rechter in de Rechtbank van koophandel, een rechter of een plaatsvervangende rechter of een op het tableau van de Orde ingeschreven advocaat die ten minste 30 jaar oud is, kan aanwijzen om de verhinderde assessor te vervangen (Kamer, 1970-71, 860).

Art. 752 Gerechtelijk Wetboek.

Het is al gebeurd dat de eisende partij de voorschriften van art. 752 uit het oog verloor wanneer een gedaagde

verschenen is en een andere niet: indien de eiser een contradictoir geacht vonnis wenst, moet de niet verschenen gedaagde opnieuw gedagvaard worden en moeten de verschenen partijen, op verzoek van een hummer, door de griffier bij gerechtsbrief opgeroepen worden.

Een wetsvoorstel Charpentier strekt ertoe de procedure gelijk te maken aan die van art. 751, door opheffing van art. 752 (Kamer, 1970-71, 807).

C.

Belgische Vereniging voor Criminologie.

Wij ontvingen van het bestuur der Belgische Vereniging voor Criminologie, het hieronderstaand rondschrijven betreffende de tweede belgische dagen voor criminologie die plaats hebben te Leuven op 22, 23 en 24 april 1971.

* * *

Tweede Belgische Dagen voor Criminologie Leuven - 22, 23 en 24 april 1971.

De Belgische Vereniging voor Criminologie heeft de eer U uit te nodigen deel te nemen aan de Tweede Belgische Dagen voor Criminologie, georganiseerd op 22, 23 en 24 april 1971 te Leuven. Het thema luidt als volgt: « *De methoden van het criminologisch onderzoek in het gevangenis milieu* ».

Deze Dagen hebben plaats in de lokalen van de universiteiten te Leuven, Maria-Theresiacollege, Sint-Michiëlstraat 6.

Programma:

Donderdag 22 april 1971:

14 u. - Verwelkoming van de deelnemers.

14.30 u. - Openingszitting in de grote aula van het Maria-Theresiacollege. — Openingsrede door de h. M. Van Helmont, directeur-generaal bij het Ministerie van Justitie, voorzitter van de Belgische Vereniging voor Criminologie. — Wetenschappelijke uiteenzettingen: de h. Chr. De Buyst, gewoon hoogleraar aan de rechtsfaculteit en de school voor criminologie van de U.C.L.; de h. L. Van Outrive, hoogleraar aan de faculteit der economische en sociale wetenschappen, sociologisch onderzoeksinstituut en school voor criminologie van de K.U.L.

16 u. - Koffie.

16 u. 45 - Plenaire vergadering in de aula van het Maria-Theresiacollege. — Verslag van de rapporteurs van de vijf studiegroepen: De klinische methoden en de aanwending van de persoonlijke documenten (groep 1) - De problemen in verband met de observatie in een instelling (groep 2) - De maatschappelijke enquête (groep 3) - De bijzondere onderzoekstechnieken toepasselijk op de individuele gevallen (groep 4) - Processus van de besluitvorming betreffende de gedetineerden (groep 5).

18 u. - Receptie aangeboden door de K.U.L. en de U.C.L. in de Museumzaal van de Universiteitshal, Naamsestraat 22.

Vrijdag 23 april 1971:

10 u. - Vergaderingen per groep in de auditoria van het Maria-Theresiacollege. — Groep 1, voorzitters: Dr. L. Cassiers, neuro-psychiater, docent aan de faculteit der geneeskunde van de U.C.L.; Dr. F. Legein, neuro-psychiater, assistent aan de faculteit der geneeskunde van de U.C.L. — Groep 2, voorzitter: de h. T. Peters, assistent aan de rechtsfaculteit van de K.U.L. — Groep 3, voorzitter: Dr. J.P. De Waele, psychiater, gewoon hoogleraar aan de V.U.B., decaan van de faculteit psychologie en opvoedkunde, geneesheer-directeur van de penitentiaire antropologische dienst. — Groep 4, voorzitter: de h. Chr. De Buyst, gewoon hoogleraar aan de rechtsfaculteit en de school voor criminologie

van de U.C.L. — Groep 5, voorzitter: Dr. J. Raveschot, psychiater, hoofdgeneesheer Sint-Norbertushuis te Duffel.

12 u. 30 - Middagmaal in de Faculty-club, Groot Begijnhof. — Deelneming facultatief volgens inschrijvingsformulier.

14 u. 30 - Vergadering per groep in de auditoria van het Maria-Theresiacollege.

16 u. 30 - Koffie.

Zaterdag 24 april 1971:

9 u. 30 - Plenaire vergadering in de grote aula van het Maria-Theresiacollege. — Inleiding tot het algemeen verslag door de voorzitter, de h. M. Van Helmont. — Algemeen verslag door Dr. De Waele. — Slotwoord door de voorzitter, de h. M. Van Helmont.

12 u. - Receptie aangeboden door het College van Burgemeester en Schepenen op het Stadhuis te Leuven.

13 u. - Middagmaal in de Faculty-club, Groot Begijnhof. Deelneming facultatief volgens inschrijvingsformulier.

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie, jaargang 1970 - december.

Rechtspraak. — Inhoud 1970.

Belgische Rechtspraak in Handelszaken, jaargang 1970 - nr. 7-8.

Rechtspraak.

Tijdschrift voor Sociaal Recht, jaargang 1970 - nr. 8.

Van Acker G., De collectieve arbeidsovereenkomst betreffende de voorlichting en de raadpleging van de ondernemingsraden omtrent de algemene vooruitzichten en de tewerkstellingsproblemen in de onderneming. — Opzegging (steekkaart). — Rechtspraak. — Korte inhouden. — Inhoudstafel 1970. — Boekbespreking.

Tijdschrift voor Gemeenterecht, jaargang 1971 - nr. 2.

Gevaarlijke, ongezonde en hinderlijke bedrijven. — Openbare onderstand (commissie van). — Talen (Gebruik in bestuurszaken). — Stedebouw.

Bulletin van de Europese Gemeenschappen, jaargang 1971 - nr. 2.

Eerste deel: documenten, feiten en studies. — Tweede deel: Gemeenschapsactiviteiten in december 1970. — Derde deel: mededelingen, bronnen en referenties.

Oriëntatie, jaargang 1971 - nr. 2.

A. Trine, Ten geleide. — M. Meersschaut, De verantwoordelijkheid van de werknemer. — R. Soetaert, Als een goede huisvader. — De bevoegdheid van de ondernemingsraden. — M. Henrard, Toestand in België en Europese vooruitzichten. — Flitsen, problemen van sociale actualiteit. — Rechtspraak. — Uit het « Staatsblad ». — Boekbespreking. — Allerlei.

Nederlands Juristenblad, jaargang 1971 - nr. 11.

Prof. Mr. M.R. Mok, De Haagse Conventie van 16 december 1970 ter bestrijding van het kapen van luchtvaartuigen. — Opmerkingen en mededelingen: Mr. G.E. Langemeijer, In memoriam Mr. Dr. W.A.J.M. Fick. — Mr. A. Korthals Altes, Curatele en gezond verstand. — Mr. A. Knap, Het horen van minderjarigen in het herziene ontwerp echtscheidingsrecht.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, jaargang 1971 - nr. 5122.

Prof. Mr. P. Zonderland, De wettelijke rubricering van onrechtmatige daden (I). — Prof. Mr. J.E.J. Th. Deelen,

Overzicht der Nederlandse Rechtspraak: Internationaal Privaatrecht (adoptie) (II). — Tijdschriften. — Berichten en Mededelingen.

TVVS, Maandblad voor Ondernemingsrecht, jaargang 1971 - nr. 3.

Mr. Ph. C.M. van Campen, Nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden voor de coöperatie op aandelen. — Prof. Ira O. Scott, The Euro-dollar market and some aspects of recent developments. — Prof. Dr. J.F. Haccoü, Waardering van aandelen, een vergelijkende analyse (II). — Mr. N.J.P. Giltay Veth, Over zetels en woonplaatsen (II). — Kortenatities. — Vragenrubriek. — Boekbespreking.

Nieuwe literatuur over Oorlog en Vrede, jaarg. 1971 - nr. 2. Boekbesprekingen.

Journal des Tribunaux, jaargang 1971 - nr. 4736.

Pour un tribunal de la famille? Caron, La chambre de la famille française. Organisation. Perspectives législatives. — Claude Allaer, L'expérience lilloise. — Jurisprudence. — Chronique judiciaire.

Revue Générale des Assurances et des Responsabilités, jaargang 1971 - nr. 2.

Jean-Luc Fagnart, La durée de l'obligation de sécurité dans le transport terrestre de voyageurs. — Jurisprudence.

Annales de la Faculté de Droit de Liège, jaarg. 1970 - nr. 3.

A la mémoire de Joseph Leonard-Etienne. — Georges Levasseur, La probation en France. Son application présente et future. — Michel Houben, La participation aux acquêts. — Daniel Degreve, Une nouvelle méthode d'analyse des séries chronologiques: l'analyse spectrale. — Chronique.

Revue de Droit Pénal et de Criminologie, jaargang 1971 - nr. 4-5.

Journées Franco-Belgo-Luxembourgeoises de science pénale. Poitiers, 11 et 12 décembre 1970. — Etudes et documents. — Informations. — Bibliographie. — Revues. — Jurisprudence.

Mouvement Communal, jaargang 1971 - nr. 2.

Editorial. — La vie de l'Union. — J.M. Berger, L'élection des membres des C.A.P. — Règlement d'administration intérieure sur les concessions de sépulture. — La rentrée des conseils provinciaux. — R. Maes, Chronique parlementaire. — Les immondices, un vrai combustible, thermiquement économique. — Actualités. — Législation-Jurisprudence (annotées). — Ch. L. Closset, Chronique des revues de droit. — Bibliographie.

Recueil Dalloz Sirey, jaargang 1971.

Nr. 10.

Philippe Jestaz, Faute du promoteur syndiqué et responsabilité syndicale (commentaire de Paris, 10 juillet 1970, D. 1971.156). — Jurisprudence. — Sommaires de jurisprudence. — Législation.

Nr. 11.

Aaphaël Contin, l'expert de minorité dans les sociétés par actions (A propos d'un arrêt de la cour d'appel de Rouen du 17 mars 1970). — Jurisprudence. — Sommaires de jurisprudence. — Législation.